

ЗАКОН

О ПОТВРЂИВАЊУ СПОРАЗУМА ИЗМЕЂУ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА СЕВЕРНОАТЛАНТСКОГ УГОВОРА И ОСТАЛИХ ДРЖАВА УЧЕСНИЦА У ПАРТНЕРСТВУ ЗА МИР О СТАТУСУ ЊИХОВИХ СНАГА, СА ДОДАТНИМ ПРОТОКОЛОМ СПОРАЗУМА ИЗМЕЂУ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА СЕВЕРНОАТЛАНТСКОГ УГОВОРА И ОСТАЛИХ ДРЖАВА УЧЕСНИЦА У ПАРТНЕРСТВУ ЗА МИР О СТАТУСУ ЊИХОВИХ СНАГА И НАРЕДНИМ ДОДАТНИМ ПРОТОКОЛОМ СПОРАЗУМА ИЗМЕЂУ ДРЖАВА ЧЛАНИЦА СЕВЕРНОАТЛАНТСКОГ УГОВОРА И ОСТАЛИХ ДРЖАВА УЧЕСНИЦА У ПАРТНЕРСТВУ ЗА МИР О СТАТУСУ ЊИХОВИХ СНАГА

Члан 1.

Потврђује се Споразум између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, са Додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, оба сачињена у Бриселу, 19. јуна 1995. године и Наредним додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага.

Члан 2.

Текстови Споразума, Додатног протокола и Наредног додатног протокола, у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик гласе:

Agreement
among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States participating in
the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces

The States Parties to the North Atlantic Treaty done in Washington on 4 April 1949 and the States which accept the invitation to the Partnership for Peace issued and signed by the Heads of State and Government of the member States of the North Atlantic Treaty Organisation in Brussels on 10 January 1994 and which subscribe to the Partnership for Peace Framework Document;

Constituting together the States participating in the Partnership for Peace;

Considering that the forces of one State Party to the Present Agreement may be sent and received, by arrangement, into the territory of another State Party;

Bearing in mind that the decisions to send and to receive forces will continue to be the subject of separate arrangements between the States Parties concerned;

Desiring, however, to define the status of such forces while in the territory of another State Party;

Recalling the Agreement between the States Parties to the North Atlantic Treaty regarding the status of their forces done at London on 19 June 1951;

Have agreed as follows:

Article I

Except as otherwise provided for in the Present Agreement and any Additional Protocol in respect to its own Parties, all States Parties to the Present Agreement shall apply the provisions of the Agreement between Parties to the North Atlantic Treaty regarding the status of their forces, done at London on 19 June 1951, hereinafter referred to as the NATO SOFA, as if all State Parties to the Present Agreement were Parties to the NATO SOFA.

Article II

1. In addition to the area to which the NATO SOFA applies the Present Agreement shall apply to the territory of all States Parties to the Present Agreement, which are not Parties to the NATO SOFA.
2. For the purpose of the Present Agreement, references in the NATO SOFA to the North Atlantic Treaty area shall be deemed also to include the territories referred to in paragraph 1 of the present Article, and references to the North Atlantic Treaty shall be deemed to include the Partnership for Peace.

Article III

For purposes of implementing the Present Agreement with respect to matters involving Parties that are not Parties to the NATO SOFA, provisions of the NATO SOFA that provide for requests to be submitted, or differences to be referred to the North Atlantic Council, the Chairman of the North Atlantic Council Deputies or an arbitrator shall be construed to require the Parties concerned to negotiate between or among themselves without recourse to any outside jurisdiction.

Article IV

The Present Agreement may be supplemented or otherwise modified in accordance with international law.

Article V

1. The Present Agreement shall be open for signature by any State that is either a contracting party to the NATO SOFA, or that accepts the invitation to Partnership for Peace and subscribed to the Partnership for Peace Framework Document.
2. The Present Agreement shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of the United States of America, which shall notify all signatory States of each such deposit.
3. Thirty days after three signatory States, at least one of which is a Party to the NATO SOFA and one which has accepted the invitation to the Partnership for Peace and subscribed to the Partnership for Peace Framework Document, have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval, the Present Agreement shall enter into force in respect of those States. It shall enter into force in respect of each other signatory State thirty days after the date of deposit of its instrument.

Article VI

The Present Agreement may be denounced by any Party to this Agreement by giving written notification of denunciation to the Government of the United States of America, which will notify all signatory States of each such notification. The denunciation shall take effect one year after receipt of the notification by the Government of the United States of America. After the expiration of this period of one year, the Present Agreement shall cease to be in force as regards the Party that denounces it, except for the settlement of outstanding claims that arose before the day on which the denunciation takes effect, but shall continue to be in force for the remaining Parties.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised by their respective Governments, have signed this Agreement.

Done in Brussels, this nineteenth day of June, 1995

In the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single original which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. The Government of the United States of America shall transmit certified copies thereof to all the signatory States.

**Споразум
између држава чланица Северноатлантског уговора
и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових
снага**

Државе чланице Северноатлантског уговора сачињеног у Вашингтону 4. априла 1949. године и државе које прихватају позив у Партнерство за мир сачињен и потписан од стране председника држава, односно председника влада држава чланица Организације Северноатлантског уговора, у Бриселу 10. јануара 1994. године и које потписују оквирни документ Партнерства за мир;

Заједно чинећи државе учеснице Партнерства за мир;

Узимајући у обзир да снаге једне државе учеснице овог споразума могу бити споразумно упућене и прихваћене на територију друге државе учеснице;

Имајући на уму да ће одлуке о упућивању и прихватању бити предмет посебних споразума између заинтересованих држава учесница;

Желећи, међутим, да дефинишу статус тих снага док се оне налазе на територији друге државе учеснице;

Позивајући се на споразум држава чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага сачињеног у Лондону 19. јуна 1951;

Споразумеле су се о следећем:

Члан I

Осим ако се овим споразумом или неким додатним Протоколом у односу на његове стране не одреди другачије, све државе учеснице овог споразума примењиваће одредбе Споразума између чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага потписаног у Лондону 19. јуна 1951, у даљем тексту: СОФА НАТО, као да су све државе учеснице овог споразума чланице СОФА НАТО.

Члан II

1. Поред области на коју се примењује СОФА НАТО, овај споразум се примењује и на територији свих држава учесница овог споразума које нису чланице СОФА НАТО.

2. За потребе овог споразума, позивање на СОФА НАТО Северноатлантског уговора односиће се и на територије наведене у ставу 1. овога члана, а позивање на Северноатлантски уговор укључиваће и Партнерство за мир.

Члан III

За потребе примене овог споразума у вези са питањима која се односе на учеснице које нису чланице СОФА НАТО, одредбе СОФА НАТО које уређују подношење захтева, односно решавање спорних питања која се предају у надлежност Северноатлантском Савету, заменици председавајућег Северноатлантског уговора или арбитар захтеваће од учесница у спору да реше несугласице између себе, без обраћања спољној судској надлежности .

Члан IV

Овај споразум се може допунити или изменити у складу са међународним правом.

Члан V

1. Овај споразум биће отворен за потписивање за сваку државу која је, или уговорна страна СОФА НАТО или прихвата позив у Партнерство за мир и која потписује Оквирни документ Партнерства за мир.

2. Овај споразум подлеже ратификацији, прихватању или одобрењу. Инструменти ратификације, прихватања или одобрења биће депоновани у Влади Сједињених Америчких Држава која ће све државе потписнице обавестити о сваком таквом депоновању.

3. За три државе потписнице, од којих је најмање једна чланица СОФА НАТО, а једна је прихватила позив у Партнерство за мир и потписала оквирни документ Партнерства за мир, овај споразум ће ступити на снагу тридесет дана након депоновања инструмента ратификације, прихватања или одобрења. За сваку следећу државу потписницу он ће ступити на снагу тридесет дана од дана депоновања наведених инструмената.

Члан VI

Овај споразум може отказати свака учесница овог споразума упућивањем писменог обавештења о отказивању Влади Сједињених Америчких Држава, која ће обавестити све државе потписнице о сваком таквом обавештењу. Отказивање ступа на снагу годину дана након што Влада Сједињених Америчких Држава прими обавештење. Након истека рока од годину дана, овај споразум престаје да важи за учесницу која га је отказала, осим за решавање потраживања насталих пре датума којим отказ ступа на снагу, али и даље остаје на снази за остале учеснице.

Као потврду тога, доле потписани овлашћени од стране својих влада, потписали су овај споразум.

Сачињено у Бриселу, 19. јуна 1995. године на енглеском и француском језику, при чему су оба текста једнаке важности, у једном оригиналу који ће бити депонован у архиви Владе Сједињених Америчких Држава. Влада Сједињених Америчких Држава ће доставити оверене копије Споразума свим државама потписницама.

Additional Protocol
to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and
the other States participating in the Partnership for Peace regarding the
Status of their Forces

The State Parties to the Present Additional Protocol to the Agreement among the State Parties to the North Atlantic Treaty and the other States participating in the Partnership for Peace regarding the status of their forces, hereinafter referred to as the Agreement;

Considering that the death penalty is not provided for under the domestic legislation of some Parties to the Agreement;

Have agreed as follows:

Article I

Insofar as it has jurisdiction according to the provisions of the Agreement, each State Party to the Present Additional Protocol shall not carry out a death sentence with regard to any member of a force and its civilian component, and their dependents from any other State Party to the Present Additional Protocol.

Article II

1. The Present Protocol shall be open for signature by any signatory of the Agreement.
2. The Present Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of the United States of America, which shall notify all signatory States of each such deposit.
3. The Present Protocol shall enter into force 30 days after the date of deposit of the instrument of ratification, acceptance or approval by three signatory States, at least one of which is a Party to the NATO SOFA and one of which is a State having accepted the invitation to join the Partnership for Peace and having subscribed to the Partnership for Peace Framework Document.
4. The Present Protocol shall come into force in respect of each other signatory State on the date of the deposit of its instrument of ratification, acceptance or approval with the Government of the United States of America.

Done in Brussels, this nineteenth day of June, 1995

In the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single original which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. The Government of the United States of America shall transmit certified copies thereof to all the signatory States.

Додатни протокол

Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага

Државе учеснице у овом додатном протоколу Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, у даљем тексту Споразум;

Узимајући у обзир да смртна казна није предвиђена националним законодавством неких учесница Споразума;

Споразумеле су се о следећем:

Члан I

У оној мери у којој има јурисдикцију у складу са одредбама Споразума, свака држава учесница овог додатног протокола неће извршавати смртне казне за било ког припадника снага и њихове цивилне компоненте и њихова издржавана лица из било које државе учеснице овог додатног протокола.

Члан II

Овај протокол ће бити отворен за потписивање за сваку потписницу Споразума.

Овај протокол подлеже ратификацији, прихватању или одобрењу. Инструменти ратификације, прихватања или одобрења биће депоновани у Влади Сједињених Америчких Држава које ће обавестити све државе потписнице о сваком таквом депоновању.

Овај протокол ступа на снагу 30 дана након што инструменте ратификације, прихватања или одобрења депонују три државе потписнице, од којих је најмање једна чланица СОФА НАТО а од којих је једна држава прихватила позив да приступи Партнерству за мир и потписала оквирни документ Партнерства за мир.

Овај протокол ступа на снагу за сваку државу потписницу на дан када депонује свој инструмент ратификације, прихватања или одобрења у Владу Сједињених Америчких Држава.

Сачињено у Бриселу, 19. јуна 1995. године на енглеском и француском језику, при чему су оба текста једнаке важности, у једном оригиналу који ће бити депонован у архиви Владе Сједињених Америчких Држава. Влада Сједињених Америчких Држава ће доставити оверене копије Споразума свим државама потписницама.

Further Additional Protocol
to the Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and
the other States participating in the Partnership for Peace regarding the
Status of their Forces

Considering the "Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces" and the Additional Protocol thereto, both done at Brussels, June 19, 1995;

Considering the need to establish and regulate the status of NATO military headquarters and headquarters personnel in the territory of States participating in the Partnership for Peace in order to facilitate the relationship with the Armed Forces of individual Partnership for Peace nations;

Considering the need to provide appropriate status for personnel of the Armed Forces of Partner States attached to or associated with NATO military headquarters;

and

Considering that the circumstances in particular NATO Member States or Partner States may make it desirable to meet the needs described above through the means of the present Protocol;

The Parties to the present Protocol have agreed as follows:

Article I

For purposes of the present Protocol, the expression

1. "Paris Protocol" means the "Protocol on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty," done at Paris, August 28, 1952.

a) The "Agreement," wherever the expression appears in the Paris Protocol, shall be construed to mean the NATO Status of Forces Agreement as made applicable through the "Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces," done at Brussels, June 19, 1995.

b) The "force" and "civilian component", wherever those expressions appear in the Paris Protocol, have the meanings defined in Article 3 of the Paris Protocol and shall also include such persons attached to or associated with NATO military headquarters from other States Parties participating in the Partnership for Peace.

c) "Dependent", wherever the expression appears in the Paris Protocol, means the spouse of a member of a force or civilian component as defined in paragraph b. of the present Article, or a child of such member depending on him or her for support.

2. "PfP SOFA," wherever the expression appears in the present Protocol, means the "Agreement among the States Parties to the North Atlantic Treaty and the other States Participating in the Partnership for Peace regarding the Status of their Forces," done at Brussels, June 19, 1995.

3. "NATO" means the North Atlantic Treaty Organisation.

4. "NATO military headquarters" means Allied Headquarters and other international military headquarters or organisations falling within Article 1 and Article 14 of the Paris Protocol.

Article II

Without prejudice to the rights of States which are Members of NATO or participants in the Partnership for Peace but which are not Parties to the present Protocol, the Parties hereto shall apply provisions identical to those set forth in the Paris Protocol, except as modified in the present

Protocol, with respect to the activities of NATO military headquarters and their military and civilian personnel carried out in the territory of a Party hereto.

Article III

1. In addition to the area to which the Paris Protocol applies, the present Protocol shall apply to the territory of all States Parties to the present Protocol, as described in Article II paragraph 1 of the PfP SOFA.
2. For purposes of the present Protocol, references in the Paris Protocol to the North Atlantic Treaty area shall be deemed to include the territories referred to in paragraph 1 of the present Article.

Article IV

For purposes of implementing the present Protocol with respect to matters involving Partner States, provisions of the Paris Protocol that provide for differences to be referred to the North Atlantic Council shall be construed to require the Parties concerned to negotiate between or among themselves without recourse to any outside jurisdiction.

Article V

1. The present Protocol shall be open for signature by any State that is a signatory of the PfP SOFA.
2. The present Protocol shall be subject to ratification, acceptance or approval. Instruments of ratification, acceptance or approval shall be deposited with the Government of the United States of America, which shall notify all signatory States of each such deposit.
3. As soon as two or more signatory States have deposited their instruments of ratification, acceptance or approval, the present Protocol shall come into force in respect of those States. It shall come into force in respect of each other signatory State on the date of the deposit of its instrument.

Article VI

The present Protocol may be denounced by any Party to this Protocol by giving written notification of denunciation to the Government of the United States of America, which will notify all signatory States of each such notification. The denunciation shall take effect one year after receipt of the notification by the Government of the United States of America. After the expiration of this period of one year, the present Protocol shall cease to be in force as regards the Party that denounces it, except for the settlement of outstanding claims that arose before the day on which the denunciation takes effect, but shall continue in force for the remaining Parties.

In witness whereof, the undersigned, being duly authorised, have signed this Protocol.

Наредни додатни протокол

Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага

Узимајући у обзир Споразум између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага и њему придодат Додатни протокол, оба сачињена у Бриселу, 19. јуна 1995. године;

Узимајући у обзир потребу да се успостави и регулише статус војног штаба НАТО и штаба особља на територији држава учесница у Партнерству за мир како би се олакшали односи са оружаним снагама појединачних земаља из Партнерства за мир;

Узимајући у обзир потребу да се обезбеди адекватан статус за особље оружаних снага партнерских држава придодато или придружено војном штабу НАТО и

Узимајући у обзир да због околности у одређеним државама чланицама НАТО или партнерским државама, може бити пожељно да се задовоље горе описане потребе путем овог протокола;

Учеснице овог протокола су се споразумеле о следећем:

Члан I

За потребе овог протокола, израз:

1. „Париски протокол” означава „Протокол о статусу међународних војних штабова успостављених у складу са Северноатлантским уговором” сачињен у Паризу, 28. августа 1952. године.

а) „Споразум”, где год се израз појави у Париском протоколу, тумачиће се као Споразум НАТО о статусу снага као што се примењује у „Споразуму између држава чланица Северноатлантског уговора и других држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага”, сачињеном у Бриселу, 19. јуна 1995. године.

б) „Снаге” и „цивилна компонента”, где год се ти изрази појаве у Париском протоколу, имају значење дефинисано у члану 3. Париског протокола и обухватаће и особље придодато или *придружено војном штабу НАТО из других држава учесница Партнерства за мир*.

ц) „Издржавано лице”, где год се израз појави у Париском протоколу, означава супружника припадника снага или цивилне компоненте као што је дефинисано у ставу б. овог члана, или дете таквог припадника које од њега или ње зависи.

2. „СОФА ПзМ”, где год се израз појави у овом протоколу, означава „Споразум између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага” сачињен у Бриселу, 19. јуна 1995. године.

3. „НАТО” означава Организацију северноатлантског уговора.

4. „Војни штаб НАТО” означава савезнички штаб и друге међународне војне штабове или организације које су обухваћене чланом 1. и чланом 14. Париског протокола.

Члан II

Не доводећи у питање права држава чланица НАТО или учесница Партнерства за мир које нису учеснице овог Протокола, учеснице у овом документу ће примењивати одредбе идентичне онима датим у Париском протоколу, осим уколико су измењене овим протоколом,

по питању активности војног штаба НАТО и његовог војног и цивилног особља изведених на територији учеснице у овом документу.

Члан III

1. Поред области на које се примењује Париски протокол, овај протокол се примењује на територију свих држава учесница у овом протоколу, као што је описано у члану II ставу 1. СОФА ПзМ.

2. За потребе овог протокола, сматраће се да упућивање у Париском протоколу на области Северноатлантског уговора обухвата територије назначене у ставу 1. овог члана.

Члан IV

За потребе примене овог протокола у вези са питањима која обухватају државе партнере, одредбе Париског протокола које регулишу неслагања која се преносе у надлежност Северноатлантском савету, тумаче се на тај начин да се од заинтересованих учесница захтева да преговарају између себе без обраћања било ком спољном надлежном телу.

Члан V

1. Овај протокол ће бити отворен за потписивање за сваку државу која је потписница СОФА ПзМ.

2. Овај протокол подлеже ратификацији, прихватању или одобрењу. Инструменти ратификације, прихватања или одобрења ће се депоновати у Влади Сједињених Америчких Држава, која ће обавестити све државе потписнице о сваком таквом депоновању.

3. Чим две или више држава потписница депонују своје инструменте ратификације, прихватања или одобрења, за те државе овај протокол ће ступити на снагу. За сваку другу државу потписницу ће ступити на снагу на дан када она депонује свој Инструмент.

Члан VI

Свака учесница може отказати овај протокол достављањем писаног обавештења о отказивању Влади Сједињених Америчких Држава, која ће обавестити све државе потписнице о сваком таквом обавештењу. Отказивање ступа на снагу годину дана након што Влада Сједињених Америчких Држава прими обавештење. После истека тог периода од годину дана, овај протокол престаје да важи за учесницу која га отказује, осим за поравнање нерешених потраживања која су настала пре датума којим отказивање ступа на снагу, али ће и даље важити за преостале учеснице.

Као потврду тога, доле потписани, прописно овлашћени, потписали су овај протокол.

Члан 3.

Споразум из члана 1. овог закона, упућује на примену одредби Споразума између страна Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, који је сачињен у Лондону, 19. јуна 1951. године.

Објављује се Споразум из става 1. овог члана, који у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик гласи:

Agreement
Between the Parties to the North Atlantic Treaty
Regarding the Status of Their Forces

The parties to the North Atlantic Treaty signed in Washington on 4 April, 1949

Considering that the forces of one Party may be sent, by arrangement, to serve in the territory of another Party;

Bearing in mind that the decision to send them and the conditions under which they will be sent, in so far as such conditions are not laid down by the present Agreement, will continue to be the subject of separate arrangements between the Parties concerned;

Desiring, however, to define the status of such forces while in the territory of another Party;

Have agreed as follows:

Article I

1. In this Agreement the expression
  - a. 'force' means the personnel belonging to the land, sea or air armed services of one Contracting Party when in the territory of another Contracting Party in the North Atlantic Treaty area in connexion with their official duties, provided that the two Contracting Parties concerned may agree that certain individuals, units or formations shall not be regarded as constituting or included in a 'force' for the purpose of the present Agreement;
  - b. 'civilian component' means the civilian personnel accompanying a force of a Contracting Party who are in the employ of an armed service of that Contracting Party, and who are not stateless persons, nor nationals of any State which is not a Party to the North Atlantic Treaty, nor nationals of, nor ordinarily resident in, the State in which the force is located.
  - c. 'dependent' means the spouse of a member of a force or a civilian component, or a child of such member depending on him or her for support;
  - d. 'sending State' means the Contracting Party to which the force belongs;
  - e. 'receiving State' means the Contracting Party in the territory of which the force or civilian component is located, whether it be stationed there or passing in transit;
  - f. 'military authorities of the sending State' means those authorities of a sending State who are empowered by its law to enforce the military law of that State with respect to members of its forces or civilian components;
  - g. 'North Atlantic Council' means the Council established by Article 9 of the North Atlantic Treaty or any of its subsidiary bodies authorised to act on its behalf.
2. This Agreement shall apply to the authorities of political sub-divisions of the Contracting Parties, within their territories to which the Agreement applies or extends in accordance with Article XX, as it applies to the central authorities of those Contracting Parties, provided, however, that property owned by political sub-divisions shall not be considered to be property owned by a Contracting Party within the meaning of Article VIII.

Article II

It is the duty of a force and its civilian component and the members thereof as well as their dependents to respect the law of the receiving State, and to abstain from any activity inconsistent

with the spirit of the present Agreement, and, in particular, from any political activity in the receiving State. It is also the duty of the sending State to take necessary of measures to that end.

Article III

1. On the conditions specified in paragraph 2 of this Article and subject to compliance with the formalities established by the receiving State relating to entry and departure of a force or the members thereof, such members shall be exempt from passport and visa regulations and immigration inspection on entering or leaving the territory of a receiving State. They shall also be exempt from the regulations of the receiving State on the registration and control of aliens, but shall not be considered as acquiring any right to permanent residence or domicile in the territories of the receiving State
2. The following documents only will be required in respect of members of a force. They must be presented on demand:
  - a. personal identity card issued by the sending State showing names, date of birth, rank and number (if any), service, and photograph;
  - b. individual or collective movement order, in the language of the sending State and in the English and French languages, issued by an appropriate agency of the sending State or of the North Atlantic Treaty Organization and certifying to the status of the individual or group as a member or members of a force and to the movement ordered. The receiving State may require a movement order to be countersigned by its appropriate representative.
3. Members of a civilian component and dependents shall be so described in their passports.
4. If a member of a force or a civilian component leaves the employ of the sending State and is not repatriated, the authorities of the sending State shall immediately inform the authorities of the receiving State, giving such particulars as may be required. The authorities of the sending State shall similarly inform the authorities of the receiving State of any member who has absented himself for more than twenty-one days.
5. If the receiving State has requested the removal from its territory of a member of a force or civilian component or has made an expulsion order against an ex-member of a force or of a civilian component or against a dependent of a member or ex-member, the authorities of the sending State shall be responsible for receiving the person concerned within their own territory or otherwise disposing of him outside the receiving State. This paragraph shall apply only to persons who are not nationals of the receiving State and have entered the receiving State as members of a force or civilian component or for the purpose of becoming such members, and to the dependents of such persons.

Article IV

The receiving State shall either

- a. accept as valid, without a driving test or fee, the driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof to a member of a force or of a civilian component; or
- b. issue its own driving permit or licence to any member of a force or civilian component who holds a driving permit or licence or military driving permit issued by the sending State or a sub-division thereof, provided that no driving test shall be required.

Article V

1. Members of a force shall normally wear uniform. Subject to any arrangement to the contrary between the authorities of the sending and receiving States, the wearing of civilian dress shall be on the same conditions as for members of the forces of the receiving State. Regularly constituted units or formations of a force shall be in uniform when crossing a frontier.

2. Service vehicles of a force or civilian component shall carry, in addition to their registration number, a distinctive nationality mark.

Article VI

Members of a force may possess and carry arms, on condition that they are authorized to do so by their orders. The authorities of the sending State shall give sympathetic consideration to requests from the receiving State concerning this matter.

Article VII

1. Subject to the provisions of this Article,
  - a. the military authorities of the sending State shall have the right to exercise within the receiving State all criminal and disciplinary jurisdiction conferred on them by the law of the sending State over all persons subject to the military law of that State;
  - b. the authorities of the receiving State shall have jurisdiction over the members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences committed within the territory of the receiving State and punishable by the law of that State.
2.
  - a. The military authorities of the sending State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over persons subject to the military law of that State with respect to offences, including offences relating to its security, punishable by the law of the sending State, but not by the law of the receiving State.
  - b. The authorities of the receiving State shall have the right to exercise exclusive jurisdiction over members of a force or civilian component and their dependents with respect to offences, including offences relating to the security of that State, punishable by its law but not by the law of the sending state.
  - c. For the purposes of this paragraph and of paragraph 3 of this Article a security offence against a State shall include:
    - i. treason against the State;
    - ii. sabotage, espionage or violation of any law relating to official secrets of that State, or secrets relating to the national defence of that State
3. In case where the right to exercise jurisdiction is concurrent the following rules shall apply:
  - a. The military authorities of the sending State shall have the primary right to exercise jurisdiction over a member of a force or of a civilian component in relation to
    - i. offences solely against the property or security of that State, or offences solely against the person or property of another member of the force or civilian component of that State or of a dependent;
    - ii. offences arising out of any act or omission done in the performance of official duty.
  - b. In the case of any other offence the authorities of the receiving State shall have the primary right to exercise jurisdiction.
  - c. If the State having the primary right decides not to exercise jurisdiction, it shall notify the authorities of the other State as soon as practicable. The authorities of the State having the primary right shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the other State for a waiver of its right in cases where that other state considers such waiver to be of particular importance.

4. The foregoing provisions of this Article shall not imply any right for the military authorities of the sending State to exercise jurisdiction over persons who are nationals of or ordinarily resident in the receiving State, unless they are members of the force of the sending State.
5.
  - a. The authorities of the receiving and sending states shall assist each other in the arrest of members of a force or civilian component or their dependents in the territory of the receiving State and in handing them over to the authority which is to exercise jurisdiction in accordance with the above provisions.
  - b. The authorities of the receiving State shall notify promptly the military authorities of the sending State of the arrest of any member of a force or civilian component or a dependent.
  - c. The custody of an accused member of a force or civilian component over whom the receiving state is to exercise jurisdiction shall, if he is in the hands of the sending State, remain with that State until he is charged by the receiving State.
6.
  - a. The authorities of the receiving and sending States shall assist each other in the carrying out of all necessary investigations into offences, and in the collection and production of evidence, including the seizure and, in proper cases, the handing over of objects connected with an offence. The handing over of such objects may, however, be made subject to their return within the time specified by the authority delivering them.
  - b. The authorities of the Contracting parties shall notify one another of the disposition of all cases in which there are concurrent rights to exercise jurisdiction.
7.
  - a. A death sentence shall not be carried out in the receiving State by the authorities of the sending State if the legislation of the receiving state does not provide for such punishment in a similar case.
  - b. The authorities of the receiving State shall give sympathetic consideration to a request from the authorities of the sending State for assistance in carrying out a sentence of imprisonment pronounced by the authorities of the sending State under the provision of this Article within the territory of the receiving State.
8. Where an accused has been tried in accordance with the provisions of this Article by the authorities of one Contracting Party and has been acquitted, or has been convicted and is serving, or has served, his sentence or has been pardoned, he may not be tried again for the same offence within the same territory by the authorities of another Contracting Party. However, nothing in this paragraph shall prevent the military authorities of the sending State from trying a member of its force for any violation of rules of discipline arising from an act or omission which constituted an offence for which he was tried by the authorities of another Contracting Party.
9. Whenever a member of a force or civilian component of a dependent is prosecuted under the jurisdiction of a receiving State he shall be entitled:
  - a. to a prompt and speedy trial;
  - b. to be informed, in advance of trial, of the specific charge or charges made against him;
  - c. to be confronted with the witnesses against him;
  - d. to have compulsory process for obtaining witnesses in his favour, if they are within the jurisdiction of the receiving State;

- e. to have legal representation of his own choice for his defence or to have free or assisted legal representation under the conditions prevailing for the time being in the receiving State;
- f. if he considers it necessary, to have the services of a competent interpreter; and
- g. to communicate with a representative of the Government of the sending State and when the rules of the court permit, to have such a representative present at his trial.

10.

- a. Regularly constituted military units or formations of a force shall have the right to police any camps, establishment or other premises which they occupy as the result of an agreement with the receiving State. The military police of the force may take all appropriate measures to ensure the maintenance of order and security on such premises.
- b. Outside these premises, such military police shall be employed only subject to arrangements with the authorities of the receiving State and in liaison with those authorities, and in so far as such employment is necessary to maintain discipline and order among the members of the force.

11. Each Contracting Party shall seek such legislation as it deems necessary to ensure the adequate security and protection within its territory of installations, equipment, property, records and official information of other Contracting Parties, and the punishment of persons who may contravene laws enacted for that purpose.

Article VIII

1. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for damage to any property owned by it and used by its land; sea or air armed services, if such damage:
- i. was caused by a member or an employee of the armed services of the other Contracting Party in the execution of his duties in connection with the operation of the North Atlantic Treaty; or
  - ii. arose from the use of any vehicle, vessel or aircraft owned by the other Contracting Party and used by its armed services, provided either that the vehicle, vessel or aircraft causing the damage was being used in connection with the operation of the North Atlantic Treaty, or that the damage was caused to property being so used.

Claims for maritime salvage by one Contracting Party against any other Contracting Party shall be waived, provided that the vessel or cargo salvaged was owned by a contracting Party and being used by its armed services in connection with the operation of the North Atlantic Treaty.

2.

- a. In the case of damage caused or arising as stated in paragraph 1 to other property owned by a Contracting Party and located in its territory, the issue of the liability of any other Contracting Party shall be determined and the amount of damage shall be assessed, unless the Contracting Parties concerned agree otherwise, by a sole arbitrator selected in accordance with sub-paragraph b. of this paragraph. The arbitrator shall also decide any counter-claims arising out of the same incident.
- b. The arbitrator referred to in sub-paragraph a. above shall be selected by agreement between the Contracting Parties concerned from amongst the nationals of the receiving State who hold or have held high judicial office. If the Contracting Parties concerned are unable, within two months, to agree upon the arbitrator, either may request the Chairman of the North Atlantic Council Deputies to select a person with the aforesaid qualifications.

- c. Any decision taken by the arbitrator shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.
- d. The amount of any compensation awarded by the arbitrator shall be distributed in accordance with the provisions of paragraph 5 e. (i), (ii) and (iii) of this Article.
- e. The compensation of the arbitrator shall be fixed by agreement between the Contracting Parties concerned and shall, together with the necessary expenses incidental to performance of his duties, be defrayed in equal proportions by them.
- f. Nevertheless, each Contracting Party waives its claim in any such case where the damage is less than:

Belgium:	B. fr. 70,000.	Luxembourg:	L. fr. 70,000.
Canada:	\$ 1,460.	Netherlands:	Fl. 5,320
Denmark:	Kr. 9,670.	Norway:	Kr. 10,000.
France:	F. fr. 490,000.	Portugal:	Es. 40,250.
Iceland:	Kr. 22,800.	United Kingdom:	500.
Italy:	Li. 850,000.	United States:	\$ 1,400.

Any other Contracting Party whose property has been damaged in the same incident shall also waive its claim up to the above amount. In the case of considerable variation in the rates of exchange between these currencies the Contracting Parties shall agree on the appropriate adjustments of these amounts.

- 3. For the purposes of paragraphs 1 and 2 of this Article the expression "owned by a Contracting Party" in the case of a vessel includes a vessel on bare boat charter to that Contracting Party or requisitioned by it on bare boat terms or seized by it in prize (except to the extent that the risk of loss or liability is borne by some person other than such Contracting Party).
- 4. Each Contracting Party waives all its claims against any other Contracting Party for injury or death suffered by any member of its armed services while such member was engaged in the performance of his official duties.
- 5. Claims (other than contractual claims and those to which paragraphs 6 or 7 of this Article apply) arising out of acts or omissions of members of a force or civilian component done in the performance of official duty, or out of any other act, omission or occurrence for which a force or civilian component is legally responsible, and causing damage in the territory of the receiving State to third parties, other than any of the Contracting Parties, shall be dealt with by the receiving State in accordance with the following provisions:
  - a. Claims shall be filed, considered and settled or adjudicated in accordance with the laws and regulations of the receiving State with respect to claims arising from the activities of its own armed forces.
  - b. The receiving State may settle any such claims, and payment of the amount agreed upon or determined by adjudication shall be made by the receiving State in its currency.
  - c. Such payment, whether made pursuant to a settlement or to adjudication of the case by a competent tribunal of the receiving State, or the final adjudication by such a tribunal denying payment, shall be binding and conclusive upon the Contracting Parties.
  - d. Every claim paid by the receiving State shall be communicated to the sending States concerned together with full particulars and a proposed distribution in conformity with sub-

paragraphs e. (i), (ii) and (iii) below. In default of a reply within two months, the proposed distribution shall be regarded as accepted.

e. The cost incurred in satisfying claims pursuant to the preceding sub-paragraphs and para. 2 of this Article shall be distributed between the Contracting Parties, as follows:

- i. Where one sending State alone is responsible, the amount awarded or adjudged shall be distributed in the proportion of 25 per cent. chargeable to the receiving State and 75 per cent. chargeable to the sending State.
- ii. Where more than one State is responsible for the damage, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally among them: however, if the receiving State is not one of the States responsible, its contribution shall be half that of each of the sending States.
- iii. Where the damage was caused by the armed services of the Contracting Parties and it is not possible to attribute it specifically to one or more of those armed services, the amount awarded or adjudged shall be distributed equally among the Contracting Parties concerned: however, if the receiving State is not one of the States by whose armed services the damage was caused, its contribution shall be half that of each of the sending States concerned.
- iv. Every half-year, a statement of the sums paid by the receiving State in the course of the half-yearly period in respect of every case regarding which the proposed distribution on a percentage basis has been accepted, shall be sent to the sending States concerned, together with a request for reimbursement. Such reimbursement shall be made within the shortest possible time, in the currency of the receiving State.

f. In cases where the application of the provisions of sub-paragraphs b. and e. of this paragraph would cause a Contracting Party serious hardship, it may request the North Atlantic Council to arrange a settlement of a different nature.

g. A member of a force or civilian component shall not be subject to any proceedings for the enforcement of any judgment given against him in the receiving State in a matter arising from the performance of his official duties.

h. Except in so far as sub-paragraph e. of this paragraph applies to claims covered by paragraph 2 of this Article, the provisions of this paragraph shall not apply to any claim arising out of or in connexion with the navigation or operation of a ship or the loading, carriage, or discharge of a cargo, other than claims for death or personal injury to which paragraph 4 of this Article does not apply.

6. Claims against members of a force or civilian component arising out of tortious acts or omissions in the receiving State not done in the performance of official duty shall be dealt with in the following manner:

a. The authorities of the receiving State shall consider the claim and assess compensation to the claimant in a fair and just manner, taking into account all the circumstances of the case, including the conduct of the injured person, and shall prepare a report on the matter.

b. The report shall be delivered to the authorities of the sending State, who shall then decide without delay whether they will offer an *ex gratia* payment, and if so, of what amount.

c. If an offer of *ex gratia* payment is made, and accepted by the claimant in full satisfaction of his claim, the authorities of the sending State shall make the payment themselves and inform the authorities of the receiving State of their decision and of the sum paid.

d. Nothing in this paragraph shall affect the jurisdiction of the courts of the receiving State to entertain an action against a member of a force or of a civilian component unless and until there has been payment in full satisfaction of the claim.

7. Claims arising out of the unauthorized use of any vehicle of the armed services of a sending State shall be dealt with in accordance with paragraph 6 of this Article, except in so far as the force or civilian component is legally responsible.
8. If a dispute arises as to whether a tortious act or omission of a member of a force or civilian component was done in the performance of official duty or as to whether the use of any vehicle of the armed services of a sending State was unauthorized, the question shall be submitted to an arbitrator appointed in accordance with paragraph 2 b. of this Article, whose decision on this point shall be final and conclusive.
9. The sending State shall not claim immunity from the jurisdiction of the courts of the receiving State for members of a force or civilian component in respect of the civil jurisdiction of the courts of the receiving State except to the extent provided in paragraph 5 g. of this Article.
10. The authorities of the sending State and of the receiving State shall co-operate in the procurement of evidence for a fair hearing and disposal of claims in regard to which the Contracting Parties are concerned.

Article IX

1. Members of a force or of a civilian component and their dependents may purchase locally goods necessary for their own consumption, and such services as they need, under the same conditions as the nationals of the receiving State.
2. Goods which are required from local sources for the subsistence of a force or civilian component shall normally be purchased through the authorities which purchase such goods for the armed services of the receiving State. In order to avoid such purchases having any adverse effect on the economy of the receiving State, the competent authorities of that State shall indicate, when necessary, any articles the purchase of which should be restricted or forbidden.
3. Subject to agreements already in force or which may hereafter be made between the authorised representatives of the sending and receiving States, the authorities of the receiving State shall assume sole responsibility for making suitable arrangements to make available to a force or a civilian component the buildings and grounds which it requires, as well as facilities and services connected therewith. These agreements and arrangements shall be, as far as possible, in accordance with the regulations governing the accommodation and billeting of similar personnel of the receiving State. In the absence of a specific contract to the contrary, the laws of the receiving State shall determine the rights and obligations arising out of the occupation or use of the buildings, grounds, facilities or services.
4. Local civilian labour requirements of a force or civilian component shall be satisfied in the same way as the comparable requirements of the receiving State and with the assistance of the authorities of the receiving State through the employment exchanges. The conditions of employment and work, in particular wages, supplementary payments and conditions for the protection of workers, shall be those laid down by the legislation of the receiving State. Such civilian workers employed by a force or civilian component shall not be regarded for any purpose as being members of that force or civilian component.
5. When a force or a civilian component has at the place where it is stationed inadequate medical or dental facilities, its members and their dependents may receive medical and dental care, including hospitalization, under the same conditions as comparable personnel of the receiving State.
6. The receiving State shall give the most favourable consideration to requests for the grant to members of a force or of a civilian component of travelling facilities and concessions with regard to fares. These facilities and concessions will be the subject of special arrangements to be made between the Governments concerned.

7. Subject to any general or particular financial arrangements between the Contracting Parties, payment in local currency for goods, accommodation and services furnished under paragraphs, 2, 3, 4 and, if necessary, 5 and 6, of this Article shall be made promptly by the authorities of the force.
8. Neither a force, nor a civilian component, nor the members thereof, nor their dependents, shall by reason of this Article enjoy any exemption from taxes or duties relating to purchases and services chargeable under the fiscal regulations of the receiving State.

Article X

1. Where the legal incidence of any form of taxation in the receiving State depends upon residence or domicile, periods during which a member of a force or civilian component is in the territory of that State by reason solely of his being a member of such force or civilian component shall not be considered as periods of residence therein, or as creating a change of residence or domicile, for the purposes of such taxation. Members of a force or civilian component shall be exempt from taxation in the receiving State on the salary and emoluments paid to them as such members by the sending State or on any tangible movable property the presence of which in the receiving State is due solely to their temporary presence there.
2. Nothing in this Article shall prevent taxation of a member of a force or civilian component with respect to any profitable enterprise, other than his employment as such member, in which he may engage in the receiving State, and, except as regards his salary and emoluments and the tangible movable property referred to in paragraph 1, nothing in this Article shall prevent taxation to which, even if regarded as having his residence or domicile outside the territory of the receiving State, such a member is liable under the law of that State.
3. Nothing in this Article shall apply to 'duty' as defined in paragraph 12 of Article XI.
4. For the purposes of this Article the term 'member of a force' shall not include any person who is a national of the receiving State.

Article XI

1. Save as provided expressly to the contrary in this Agreement, members of a force and of a civilian component as well as their dependents shall be subject to the laws and regulations administered by the customs authorities of the receiving State. In particular the customs authorities of the receiving State shall have the right, under the general conditions laid down by the laws and regulations of the receiving State, to search members of a force or civilian component and their dependents and to examine their luggage and vehicles, and to seize articles pursuant to such laws and regulations.
2.
  - a. The temporary importation and the re-exportation of service vehicles of a force or civilian component under their own power shall be authorized free of duty on presentation of a triptyque in the form shown in the Appendix to this Agreement.
  - b. The temporary importation of such vehicles not under their own power shall be governed by paragraph 4 of this Article and the re-exportation thereof by paragraph 8.
  - c. Service vehicles of a force or civilian component shall be exempt from any tax payable in respect of the use of vehicles on the roads.
3. Official documents under official seal shall not be subject to customs inspection. Couriers, whatever their status, carrying these documents must be in possession of an individual movement order, issued in accordance with paragraph 2 b. of Article III. This movement order shall show the number of despatches carried and certify that they contain only official documents.

4. A force may import free of duty the equipment for the force and reasonable quantities of provisions, supplies and other goods for the exclusive use of the force and, in cases where such use is permitted by the receiving State, its civilian component and dependents. This duty-free importation shall be subject to the deposit, at the customs office for the place of entry, together with such customs documents as shall be agreed, of a certificate in a form agreed between the receiving State and the sending State signed by a person authorized by the sending State for that purpose. The designation of the person authorised to sign the certificates as well as specimens of the signatures and stamps to be used, shall be sent to the customs administration of the receiving State.
5. A member of a force or civilian component may, at the time of his first arrival to take up service in the receiving State or at the time of the first arrival of any dependent to join him, import his personal effects and furniture free of duty for the term of such service.
6. Members of a force or civilian component may import temporarily free of duty their private motor vehicles for the personal use of themselves and their dependents. There is no obligation under this Article to grant exemption from taxes payable in respect of the use of roads by private vehicles.
7. Imports made by the authorities of a force other than for the exclusive use of that force and its civilian component, and imports, other than those dealt with in paragraphs 5 and 6 of this Article, effected by members of a force or civilian component are not, by reason of this Article, entitled to any exemption from duty or other conditions.
8. Goods which have been imported duty-free under paragraphs 2 b., 4, 5 or 6 above:
  - a. may be re-exported freely, provided that, in the case of goods imported under paragraph 4, a certificate, issued in accordance with that paragraph, is presented to the customs office: the customs authorities, however, may verify that goods re-exported are as described in the certificate, if any, and have in fact been imported under the conditions of paragraphs 2 b., 4, 5 or 6 as the case may be;
  - b. shall not normally be disposed of in the receiving State by way of either sale or gift: however, in particular cases such disposal may be authorized on conditions imposed by the authorities concerned of the receiving State (for instance, on payment of duty and tax and compliance with the requirements of the controls of trade and exchange).
9. Goods purchased in the receiving State shall be exported therefrom only in accordance with the regulations in force in the receiving State.
10. Special arrangements for crossing frontiers shall be granted by the customs authorities to regularly constituted units or formations, provided that the customs authorities concerned have been duly notified in advance.
11. Special arrangements shall be made by the receiving State so that fuel, oil and lubricants for use in service vehicles, aircraft and vessels of a force or civilian component, may be delivered free of all duties and taxes.
12. In paragraphs 1-10 of this Article:
  - 'duty' means customs duties and all other duties and taxes payable on importation or exportation. as the case may be. except dues and taxes which are no more than charges for services rendered;
  - 'importation' includes withdrawal from customs warehouses or continuous customs custody, provided that the goods concerned have not been grown, produced or manufactured in the receiving State.
13. The provisions of this Article shall apply to the goods concerned not only when they are imported into or exported from the receiving State but also when they are in transit through the

territory of a Contracting Party, and for this purpose the expression 'receiving State' in this Article shall be regarded as including any Contracting Party through whose territory the goods are passing in transit.

Article XII

1. The customs or fiscal authorities of the receiving State may, as a condition of the grant of any customs or fiscal exemption or concession provided for in this Agreement, require such conditions to be observed as they may deem necessary to prevent abuse.
2. These authorities may refuse any exemption provided for by this Agreement in respect of the importation into the receiving State of articles grown, produced or manufactured in that State which have been exported therefrom without payment of, or upon repayment of, taxes or duties which would have been chargeable but for such exportation. Goods removed from a customs warehouse shall be deemed to be imported if they were regarded as having been exported by reason of being deposited in the warehouse.

Article XIII

1. In order to prevent offences against customs and fiscal laws regulations, the authorities of the receiving and of the sending States shall assist each other in the conduct of enquiries and the collection of evidence.
2. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure that articles liable to seizure by, or on behalf of, the customs or fiscal authorities of the receiving State are handed to those authorities.
3. The authorities of a force shall render all assistance within their power to ensure the payment of duties, taxes and penalties payable by members of the force or civilian component or their dependents.
4. Service vehicles and articles belonging to a force or to its civilian component, and not to a member of such force or civilian component, seized by the authorities of the receiving State in connection with an offence against its customs or fiscal laws or regulations shall be handed over to the appropriate authorities of the force concerned.

Article XIV

- a. A force, a civilian component and the members thereof, as well as their dependents, shall remain subject to the foreign exchange regulations of the sending State and shall also be subject to the regulations of the receiving State.
- b. The foreign exchange authorities of the sending and the receiving States may issue special regulations applicable to a force or civilian component or the members thereof as well as to their dependents.

Article XV

1. Subject to paragraph 2 of this Article, this Agreement shall remain in force in the event of hostilities to which the North Atlantic Treaty applies, except that the provisions for settling claims in paragraphs 2 and 5 of Article VIII shall not apply to war damage, and that the provisions of the Agreement, and, in particular of Articles III and VII, shall immediately be reviewed by the Contracting Parties concerned, who may agree to such modifications as they may consider desirable regarding the application of the Agreement between them.
2. In the event of such hostilities, each of the Contracting Parties shall have the right, by giving 60 days' notice to the other Contracting Parties, to suspend the application of any of the provisions of this Agreement so far as it is concerned. If this right is exercised, the Contracting Parties shall immediately consult with a view to agreeing on suitable provisions to replace the provisions suspended.

Article XVI

All differences between the Contracting Parties relating to the interpretation or application of this Agreement shall be settled by negotiation between them without recourse to any outside jurisdiction. Except where express provision is made to the contrary in this Agreement, differences which cannot be settled by direct negotiation shall be referred to the North Atlantic Council.

Article XVII

Any Contracting Party may at any time request the revision of any Article of this Agreement. The request shall be addressed to the North Atlantic Council.

Article XVIII

1. The present Agreement shall be ratified and the instruments of ratification shall be deposited as soon as possible with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory State of the date of deposit thereof.
2. Thirty days after four signatory States have deposited their instruments of ratification the present Agreement shall come into force between them. It shall come into force for each other signatory State thirty days after the deposit of its instrument of ratification.
3. After it has come into force, the present Agreement shall, subject to the approval of the North Atlantic Council and to such conditions as it may decide, be open to accession on behalf of any State which accedes to the North Atlantic Treaty. Accession shall be effected by the deposit of an instrument of accession with the Government of the United States of America, which shall notify each signatory and acceding State of the date of deposit thereof. In respect of any State on behalf of which an instrument of accession is deposited, the present Agreement shall come into force thirty days after the date of the deposit of such instrument.

Article XIX

1. The present Agreement may be denounced by any Contracting Party after the expiration of a period of four years from the date on which the Agreement comes into force.
2. The denunciation of the Agreement by any Contracting Party shall be effected by a written notification addressed by that Contracting Party to the Government of the United States of America which shall notify all the other Contracting Parties of each such notification and the date of receipt thereof.
3. The denunciation shall take effect one year after the receipt of the notification by the Government of the United States of America. After the expiration of this period of one year, the Agreement shall cease to be in force as regards the Contracting Party which denounces it, but shall continue in force for the remaining Contracting Parties.

Article XX

1. Subject to the provisions of paragraphs 2 and 3 of this Article, the present Agreement shall apply only to the metropolitan territory of a Contracting Party.
2. Any State may, however, at the time of the deposit of its instrument of ratification or accession or at any time thereafter, declare by notification given to the Government of the United States of America that the present Agreement shall extend (subject, if the State making the declaration considers it to be necessary, to the conclusion of a special agreement between that State and each of the sending States concerned), to all or any of the territories for whose international relations it is responsible in the North Atlantic Treaty area. The present Agreement shall then extend to the territory or territories named therein thirty days after the receipt by the Government of the United States of America of the notification, or thirty days after the conclusion of the special agreements if required, or when it has come into force under Article XVIII, whichever is the later.

3. A State which has made a declaration under paragraph 2 of this Article extending the present Agreement to any territory for whose international relations it is responsible may denounce the Agreement separately in respect of that territory in accordance with the provisions of Article XIX.

In witness whereof the undersigned Plenipotentiaries have signed the present Agreement.

Done in London this nineteenth day of June, 1951, in the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single original which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. The Government of the United States of America shall transmit certified copies thereof to all the signatory and acceding States.

Споразум

између страна Северноатлантског уговора о статусу њихових снага

Стране Северноатлантског уговора потписаног у Вашингтону 4. априла 1949. године, Узимајући у обзир да снаге једне од Страна могу бити споразумно упућене на службу на територију друге Стране;

Имајући на уму да ће одлука о њиховом слању и услови под којима ће бити послати, уколико ти услови нису утврђени овим споразумом, бити предмет посебних споразума између заинтересованих Страна;

Желећи, ипак, да дефинишу статус тих снага док се оне налазе на територији друге Стране;

Споразумеле су се о следећем:

Члан I

1. За потребе овог споразума, подразумева се да израз:

а. „Снаге” значи особље које припада копненом, морнаричком или ваздухопловном виду једне уговорне стране, док се налази на територији друге уговорне стране у области на коју се односи Северноатлантски уговор у вези са њиховим службеним дужностима, под условом да се те две уговорне стране могу споразумети да се, за потребе овога споразума, одређене особе, јединице или формације неће сматрати саставним делом „снага” или придодатим „снагама”;

б. „Цивилна компонента” значи цивилно особље придружено снагама уговорне стране које је запослено у видовима те уговорне стране, а које не чине особе без држављанства, нити држављани земље која није Страна Северноатлантског уговора, нити држављани или резиденти државе у којој су снаге смештене;

ц. „Издржавано лице” значи супружника припадника снага или цивилне компоненте или дете тог припадника које он издржава,

д. „Држава пошиљалац” значи уговорну страну којој снаге припадају;

е. „Држава прималац” значи уговорну страну на чијој се територији налазе снаге или цивилна компонента, било да су ту смештене или да су у транзиту;

ф. „Надлежни војни органи Државе пошиљаоца” значи надлежне органе Државе пошиљаоца који су њеним законима овлашћени да спроводе војни закон те државе у односу на своје снаге или цивилне компоненте;

г. „Северноатлантски савет” значи Савет установљен чланом 9. Северноатлантског уговора или свако његово помоћно тело овлашћено да поступа у име Већа.

2. Овај споразум ће се примењивати на надлежне органе политичких под-одељења уговорних страна, у оквиру својих територија на које се овај споразум односи или на које се његова примена проширује у складу с чланом XX, као што се примењује на централне надлежне органе тих уговорних страна, под условом да се имовина у власништву политичких под-јединица неће сматрати имовином у власништву уговорне стране у складу са значењем члана VIII.

Члан II

Дужност снага и њихове цивилне компоненте, њихових припадника као и издржаваних лица јесте да поштују законе Државе примаоца и да се у Држави примаоцу уздржавају од свих активности које нису у духу овог споразума а посебно од сваке политичке активности. Такође је дужност Државе пошиљаоца да предузме све неопходне мере у том циљу.

Члан III

1. Под условима наведеним у ставу 2. овога члана и у складу са поштовањем формалности које је успоставила Држава прималац у вези са уласком и изласком снага или

њихових припадника, ти припадници ће бити ослобођени примене пасошких и визних процедура и имиграцијске контроле при уласку или напуштању територије Државе примаоца. Они ће такође бити ослобођени примене прописа Државе примаоца о евиденцији и контроли странаца. али неће моћи да остваре право на стално боравиште или пребивалиште на територији Државе примаоца.

2. Од припадника снага ће се захтевати само следећа документа. Она се морају по захтеву показати:

а. Легитимација издата од стране Државе пошиљаоца с именом и презименом, датумом рођења, чином и бројем (ако постоји), називом службе и сликом;

б. Појединачно или групно наређење за кретање на језику Државе пошиљаоца и на енглеском и француском, које је издала одговарајућа служба Државе пошиљаоца или Организације Северноатлантског уговора и која потврђује статус појединца или групе као припадника снага и одобрено кретање. Држава прималац може затражити да наређење за кретање потпишу и њени одговарајући представници.

3. Статус припадника цивилне компоненте и издржаваних лица биће јасно назначен у њиховим пасошима.

4. Ако припадник снага или цивилне компоненте прекине радни однос у Држави пошиљаоцу и не буде враћен у домовину, надлежни органи Државе пошиљаоца одмах ће обавестити надлежне органе Државе примаоца и дати им потребне појединости ако је потребно. На сличан начин ће надлежни органи Државе пошиљаоца обавестити надлежне органе Државе примаоца о сваком припаднику који је недопуштено одсутан више од двадесет и једног дана.

5. Ако је Држава прималац затражила удаљавање припадника снага или цивилне компоненте са своје територије или је издала наређење за протеривање бившег припадника снага или цивилне компоненте или издржаваног лица припадника или бившег припадника, надлежни органи Државе пошиљаоца биће одговорни за прихват те особе на својој територији или за удаљавање те особе из Државе примаоца. Овај став ће се примењивати само на особе које нису држављани Државе примаоца, а ушле су у Државу примаоца као припадници снага или цивилне компоненте или како би то постале, и на издржавана лица тих лица.

Члан IV

Држава прималац ће или:

а. прихватити као важећу, без возачке провере или накнаде, привремену возачку дозволу, возачку дозволу или привремену војну возачку дозволу коју је припаднику снага или цивилне компоненте издала Држава пошиљалац или њена под-јединица; или

б. издати своју привремену возачку дозволу или возачку дозволу сваком припаднику снага или цивилне компоненте који има привремену возачку дозволу, возачку дозволу или привремену војну возачку дозволу коју је издала Држава пошиљалац или њена под-јединица, с тим што полагање возачког испита није потребно.

Члан V

1. Припадници снага ће обично носити униформу. У складу са договором између надлежних органа државе пошиљаоца и примаоца да се поступа другачије, припадници снага ће носити цивилну одећу под условима који важе за припаднике снага Државе примаоца. Припадници редовних јединица или формација снага ће носити униформу при преласку границе.

2. Службена возила снага или цивилне компоненте имаће уз регистарске таблице и јасно означено државно обележје.

Члан VI

Припадници снага могу поседовати и носити оружје под условом да су за то овлашћени на основу својих наређења. Надлежни органи Државе пошиљаоца ће имати разумевања за захтеве Државе примаоца по том питању.

Члан VII

1. У складу са одредбама овог члана:

а. Војни надлежни органи Државе пошиљаоца имаће право да у Држави примаоцу примењују сву кривичну и дисциплинску надлежност која им је дата у складу са законом Државе пошиљаоца, над свим особама које подлежу војном законодавству те државе;

б. Надлежни органи Државе примаоца имаће јурисдикцију над припадницима снага или цивилне компоненте и њиховим издржаваним лицима у случају преступа почињених на територији Државе примаоца који су кажњиви по закону те државе.

2.

а. Војни надлежни органи Државе пошиљаоца имаће право на искључиву јурисдикцију над особама које подлежу војном закону те државе по питању преступа, укључујући преступе који се односе на повреду безбедности, кажњивих законом Државе пошиљаоца, али не и законом Државе примаоца.

б. Надлежни органи Државе примаоца имаће право на искључиву јурисдикцију над припадницима снага или цивилне компоненте и издржаваним лицима по питању преступа, укључујући преступе који се односе на безбедност те државе, који су кажњиви њеним законом, али не и законом Државе пошиљаоца.

ц. За потребе овог става и става 3. овог члана, повреда безбедности државе укључиваће:

i. велеиздају

ii. саботажу, шпијунажу или кршење закона који се односе на службене тајне те државе или тајне које се односе на националну одбрану те државе.

3. У случају истовремене јурисдикцију примењиваће се следећа правила:

а. Војни надлежни органи Државе пошиљаоца имају примарно право на примену јурисдикције над припадником снага или цивилне компоненте по питању:

i. преступа искључиво против имовине или безбедности те државе, односно преступа искључиво против особа или имовине другог припадника снага или цивилне компоненте те државе или издржаваног лица;

ii. преступа проистеклих из било каквог поступка или пропуста при обављању службених дужности.

б. У случају неког другог преступа, надлежни органи Државе примаоца имаће примарно право на примену јурисдикције.

ц. Ако држава која има примарно право на примену јурисдикције одлучи да не примени јурисдикцију, о томе ће што је пре могуће обавестити надлежне органе друге државе. Надлежни органи државе која има примарно право имаће разумевања за захтев надлежних органа друге државе за одрицање од свог права у случајевима када та друга држава сматра такво одрицање веома важним.

4. Претходне одредбе овог члана не подразумевају никакво право војних надлежних органа Државе пошиљаоца да примењују јурисдикцију над држављанима односно особама које имају пребивалиште у Држави примаоцу, осим ако су они припадници снага Државе пошиљаоца.

5.

а. Надлежни органи Државе пошиљаоца и Државе примаоца ће помагати једна другој при хапшењу припадника снага, цивилне компоненте или њихових издржаваних лица на територији Државе примаоца, као и приликом њихове предаје надлежним органима који ће применити јурисдикцију у складу с горе наведеним одредбама.

б. Надлежни органи Државе примаоца одмах ће обавестити војне надлежне органе Државе пошиљаоца о хапшењу сваког припадника снага, цивилне компоненте, или издржаваног лица.

ц. Притвор оптуженог припадника снага или цивилне компоненте над којим Држава прималац има јурисдикцију остаће, уколико се налази у рукама власти Државе пошиљаоца, и даље на снази у тој држави док га Држава прималац не оптужи.

6.

а. Надлежни органи Државе примаоца и Државе пошиљаоца ће једна другој помагати у спровођењу свих неопходних истрага у вези с преступом, као и у прикупљању и проналажењу доказа, укључујући заплону, а у одговарајућим случајевима и предају предмета у вези с преступом. Предаја таквих предмета, ипак, може, зависити од њиховог враћања у року који одреде надлежни органи који их предају.

б. Надлежни органи уговорних страна обавестиће једна другу о свим случајевима у којима постоје истовремена права на јурисдикцију.

7.

а. Надлежни органи Државе пошиљаоца неће извршавати смртну казну у Држави примаоцу ако законодавство Државе примаоца не предвиђа такву казну за сличне случајеве.

б. Надлежни органи Државе примаоца имаће разумевања за молбе надлежних органа Државе пошиљаоца за помоћ у извршавању затворске казне коју су изrekli надлежни органи Државе пошиљаоца, у складу с одредбама овога члана, на територији Државе примаоца.

8. Ако су оптуженом судили надлежни органи једне уговорне стране, у складу с одредбама овога члана, и он је ослобођен, односно осуђен па је на одслужењу казне или је одслужио казну, или је помилован, надлежни органи друге уговорне стране му не могу, на истој територији, поново судити за исти преступ. Међутим, одредбе овог става не спречавају војне надлежне органе Државе пошиљаоца да суде припаднику својих снага за свако кршење дисциплинских правила које проистекне из поступака или пропуста који представљају преступ због којег су му већ судили надлежни органи друге уговорне странке.

9. Када год се припадник снага, цивилне компоненте или издржавано лице кривично гони под јурисдикцијом Државе пошиљаоца, имаће право:

а. на неодложно и брзо суђење;

б. да буде обавештен, пре суђења, о тачној оптужби односно оптужбама које му се стављају на терет;

ц. да се суочи са сведоцима који сведоче против њега;

д. на обавезан поступак за позивање сведока у његову корист, ако су они под јурисдикцијом Државе примаоца;

е. на правне заступнике по сопственом избору за његову одбрану, односно на бесплатно правно заступање у складу са условима који су у то вријеме на снази у Држави примаоцу;

ф. на услуге стручног преводиоца, ако то сматра потребним, и

г. на комуникацију с представником Владе Државе пошиљаоца и, када правила суда то допуштају, да такав представник буде присутан на његовом суђењу.

10.

а. Као резултат споразума са Државом примаоцем, редовне војне јединице и формације снага имаће право да одржавају ред у свим војним базама, објектима или другим просторијама у којима су смештене. Војна полиција тих снага може предузимати одговарајуће мере како би осигурала одржавање реда и безбедности у таквим објектима.

б. Изван тих објеката, војна полиција ће деловати само у договору с надлежним органима Државе примаоца или заједно са њима, и ако је такво деловање неопходно за одржавање дисциплине и реда међу припадницима снага.

11. Свака уговорна страна ће, ако то сматра потребним за осигуравање одговарајуће безбедности и заштите објеката, опреме, имовине, архиве и службених докумената друге

уговорне стране на својој територији, прибећи таквом закону и казни за особе које прекрше законе донете у ту сврху.

Члан VIII

1. Свака уговорна страна се одриче свих одштетних захтева од било које друге уговорне стране за штету на имовини у њеном власништву и коју користи њен копнени, морнарнички и ваздухопловни вид, ако је:

i. штету проузроковао припадник или лице запослено у оружаним снагама друге уговорне стране током вршења својих дужности везаних за операције Северноатлантског уговора; или

ii. штета проистекла из употребе било ког возила, пловипа или ваздухоплова у власништву друге уговорне стране и које су користиле њене оружане снаге, под условом да је или возило, пловило или ваздухоплов који је проузроковао штету било употребљено у вези са операцијом Северноатлантског уговора, или да је штета проузрокована на имовини због употребе у ту сврху.

Свака уговорна страна се одриче одштетних захтева од било које друге уговорне стране за спашавање на мору, под условом да је спашено пловило или терет у власништву уговорне стране и у употреби у њеним оружаним снагама у вези с операцијама Северноатлантског уговора.

2.

а. У случају да је штета проузрокована или настала као што је описано у ставу 1. на другој имовини у власништву уговорне стране а која се налази на њеној територији, арбитар изабран у складу с одредбама подстава б. овога става, утврдиће одговорност било које друге уговорне стране и проценити висину износа штете осим ако се заинтересоване уговорне стране не договоре другачије. Арбитар ће такође одлучити и о могућим против захтевима проистеклим из истог инцидента.

б. Арбитар наведен у подставу а. биће изабран на основу споразума заинтересованих уговорних страна из редова држављана Државе примаоца који заузимају или су били на високој судској дужности. Уколико заинтересоване уговорне стране не могу у року од два месеца постићи договор о избору арбитра, обе стране могу упутити захтев председавајућем представника у Северноатлантском савету да одабере особу са горе наведеним квалификацијама.

ц. Свака одлука коју арбитар донесе је обавезујућа и коначна за уговорне стране.

д. Износ накнаде трошкова који одреди арбитар расподелиће се у складу с одредбама из става 5. е. (i), (ii) и (iii) овога члана.

е. Висина накнаде за рад арбитра одредиће се договором између заинтересованих уговорних страна, и оне ће их, заједно са неопходним трошковима насталим у вези са извршавањем обавеза арбитра, исплатити у једнаким деловима.

ф. Међутим, свака уговорна страна се одриче својих одштетних захтева у сваком случају када је износ штете нижи од:

Белгија: 70.000 белгијских франака

Луксембург: 70.000 луксембуршких франака

Канада: 1.460 канадских долара

Холандија: 5.320 флорина

Данска: 9.670 данских круна

Норвешка: 10.000 норвешких круна

Француска: 490.000 франака

Португал: 40.250 ескуда

Исланд: 22.800 исландских круна

Велика Британија: 500 фунти

Италија: 850.000 лира

Сједињене Државе: 1.400 америчких долара

Свака друга уговорна страна чија је имовина оштећена у истом инциденту ће се такође одрећи својих одштетних захтева до висине горе наведених износа. У случају значајних варијација девизног курса наведених валута, уговорне стране ће се споразумети о одговарајућем прилагођавању тих износа.

3. За потребе ст. 1. и 2. овога члана израз „у власништву уговорне стране” у случају пловила обухвата пловила изнајмљена тој уговорној страни по принципу „голи брод” или пловила која је уговорна страна реквирирала под условима за изнајмљивање пловила по принципу „голи брод” или које она заплени (осим ако ризик губитка или одговорност не сноси лице које није уговорна страна).

4. Свака уговорна страна се одриче свих одштетних захтева од друге уговорне стране услед повреде или смрти припадника њених оружаних снага до које је дошло док је тај припадник вршио своје службене дужности.

5. Потраживања (осим уговорних потраживања и оних на које се примењују ст. 6. и 7. овог члана) која проистекну из поступака или пропуста припадника снага или цивилне компоненте почињених током вршења службених дужности или из неког другог поступка, пропуста или догађаја за које су снаге или цивилна компонента правно одговорни и који су, на територији Државе примаоца, проузроковали штету трећој страни која није уговорна страна, решаваће Држава прималац у складу са следећим одредбама:

а. Потраживања ће се евидентирати, размотрити и решити или ће се о њима пресудити у складу са законима и прописима Државе примаоца, на исти начин као и потраживања која проистичу из активности њених оружаних снага.

б. Држава прималац може решити свако такво потраживање и извршити плаћање износа који је договорен или досуђен у својој валути.

ц. Таква исплата, било да је у складу са нагодбом или пресудом надлежног суда Државе примаоца, или коначном одлуком таквог надлежног суда којом се одбија захтев за исплату, биће обавезујућа и коначна за уговорне стране.

д. Држава прималац ће о сваком исплаћеном потраживању обавестити заинтересоване Државе пошиљаоце заједно са свим појединостима и предложеном расподелом у складу с доле датим подставом е.(i), (ii) и (iii). У случају да Држава пошиљалац не одговори у року од два месеца, предлог расподеле ће се сматрати прихваћеним.

е. Уговорене стране ће поделити трошкове настале услед измирења потраживања у складу са претходним подставовима и ставом 2. овога члана, на следећи начин:

i. Када је утврђена одговорност само једне Државе пошиљаоца, додељени односно досуђени износ ће се поделити у сразмери 25% који се потражују од Државе примаоца и 75% који се потражују од Државе пошиљаоца.

ii. Када је за штету утврђена одговорност више држава, додељени односно досуђени износ ће се поделити на једнаке делове: међутим, ако Држава прималац није једна од одговорних држава, њен удео ће бити половина износа који даје појединачна Држава пошиљалац.

iii. Када штету почине оружане снаге уговорних страна а није могуће утврдити искључиву одговорност једне или више оружаних снага, додељени односно досуђени износ ће се поделити на једнаке делове између уговорних страна које су учествовале у инциденту; међутим, ако Држава прималац није једна од држава чије су оружане снаге проузроковале штету, њен удео ће бити половина износа који даје појединачна Држава пошиљалац.

iv. Сваких пола године Држава прималац ће послати свим Државама пошиљаоцима, укљученим у поступак накнаде штете, извештај о износима које је Држава прималац уплатила у току шестомесечног периода за сваку накнаду штете за коју је прихваћен предлог расподеле на бази процената као и захтев за накнаду трошкова. Таква накнада трошкова ће се извршити у најкраћем могућем року у валути Државе примаоца.

ф. У случају где би примена одредби из подстава б. и е. овога става проузроковала озбиљне потешкоће уговорној страни, она може затражити од Северноатлантског савета да утврди другачије решење.

г Против припадника снага или цивилне компоненте неће се водити никакав поступак за спровођење пресуде у Држави примаоцу донете у предметима везаним за вршење његових службених дужности.

х. Осим у мери у којој се подстав е. овог става примењује на потраживања наведена у ставу 2. овог члана, одредбе овог става се неће примењивати на потраживања која проистичу или су у вези са навигацијом или управљањем бродом или укрцавањем, превозом или искрцавањем терета осим на она потраживања у случају смрти или телесних повреда на које се став 4. овог члана не примењује.

6. Потраживања од припадника снага или цивилне компоненте проистекла из деликтних радњи или пропуста почињених у Држави примаоцу, а који нису у вези са вршењем службених дужности, решаваће се на следећи начин:

а. Надлежни органи Државе примаоца ће размотрити захтев и проценити висину накнаде потражиоцу на праведан и непристрастан начин, узимајући у обзир све околности предмета, укључујући и понашање оштећеног, и припремиће извештај о предмету.

б. Извештај ће се доставити надлежним органима Државе пошиљаоца, која ће без одлагања одлучити да ли ће понудити исплату *ex gratia* и ако хоће, у ком износу.

ц. Ако исплата *ex gratia* буде понуђена а потражилац је прихвати у износу који у потпуности задовољава његово потраживање, надлежни органи Државе пошиљаоца ће извршити исплату и обавестити надлежне органе Државе примаоца о својој одлуци и висини исплаћеног износа.

д. Ни једна одредба овога става неће утицати на надлежност судова Државе примаоца да размотри мере против припадника снага или цивилне компоненте осим ако и док се не изврши исплата која у потпуности задовољава потраживање.

7. Потраживања која проистичу из неовлашћене употребе сваког возила оружаних снага Државе пошиљаоца, решаваће се у складу са ставом б. овога члана, осим у случају да постоји правна одговорност снага или цивилне компоненте.

8. У случају неспоразума око питања да ли је деликтна радња или пропуст припадника снага или цивилне компоненте учињен приликом обављања службених дужности, или је употреба неког возила оружаних снага Државе пошиљаоца била неовлашћена, питање ће бити достављено посебном арбитру именованом у складу са ставом 2. б. овога члана, чија ће одлука бити коначна и обавезујућа.

9. Држава пошиљалац неће захтевати имунитет од јурисдикције судова Државе примаоца за припаднике њених снага или цивилне компоненте у питањима у којима постоји јурисдикција цивилних судова Државе примаоца, осим у случајевима на које се примењује одредба става 5. г. овога члана.

10. Надлежни органи Државе пошиљаоца и Државе примаоца ће сарађивати приликом прикупљања доказа за правично саслушање и решавање потраживања у вези са случајевима који се тичу уговорних страна.

Члан IX

1. Припадници снага или цивилне компоненте и њихова издржавана лица могу куповати локалну робу потребну за њихову потрошњу и користити потребне услуге под истим условима који важе за држављане Државе примаоца.

2. Роба из локалних извора за снабдевање снага или цивилне компоненте обично ће се набављати преко надлежних органа који набављају такву робу за оружане снаге Државе примаоца. Да би се избегао негативан ефекат такве набавке на економију Државе примаоца, надлежни органи те државе ће назначити, ако то буде потребно, сваки производ чија би набавка могла бити ограничена или забрањена.

3. У складу са споразумима који су већ на снази, односно онима који би могли бити склопљени између овлашћених представника Државе пошиљаоца и примаоца, надлежни органи Државе примаоца ће преузети искључиву одговорност за склапање одговарајућих аранжмана којима би се снагама или цивилној компоненти обезбедиле потребне зграде и земљиште, као и пратећи објекти и услуге. Ти споразуми и аранжмани ће бити, колико је год

Obesbediti im sve!!!

то могуће, у складу с прописима којима се уређује збрињавање и смештај таквог особља Државе примаоца. У недостатку посебног уговора којим се налаже другачије, права и обавезе проистекле из заузимања или коришћења зграда, земљишта, објеката или услуга утврђиваће се у складу са законима Државе примаоца.

4. Потреба снага или цивилне компоненте за локалном цивилном радном снагом биће задовољена на исти начин као и слични захтеви Државе примаоца и уз помоћ надлежних органа Државе примаоца кроз размене радника. Услови запослења и рада, а посебно плате, додаци на плату и услови за заштиту радника биће дефинисани законима Државе примаоца. male Цивили запослени при снагама или цивилној компоненти ни у ком случају се неће сматрати припадницима тих снага нити цивилне компоненте.

5. Када, на месту где су смештени, снаге или цивилна компонента немају одговарајуће здравствене или стоматолошке капацитете, њихови припадници и њихова издржавана лица могу добити медицинску и стоматолошку негу, укључивћи и болничко лечење, под истим условима као и такво особље Државе примаоца.

6. Држава прималац ће у највећој мери удовољити захтевима припадника снага или цивилне компоненте за коришћење посебних погодности за путовања и повластица по питању цена. Те погодности и повластице ће бити предмет посебних договора између Влада укључених држава.

7. У зависности од општих или посебних финансијских споразума између уговорних страна, надлежни органи снага ће плаћати без одлагања, у домаћој валути робу, смештај и услуге обезбеђене складу са ст. 2, 3. и 4. и, ако је потребно, 5. и 6. овога члана.

8. Ни једне од снага нити цивилних компоненти нити њихови припадници, као ни њихова издржавана лица неће због овог члана бити изузети од плаћања пореза или обавеза које се односе на набавке и услуге које се наплаћују у складу с финансијским прописима Државе примаоца.

Члан X

1. Ако обавеза плаћања пореза у Држави примаоцу зависи од боравишта или пребивалишта, периоди у којим се припадник снага или цивилне компоненте налази на територији те Државе примаоца искључиво као члан тих снага или цивилне компоненте, неће се, у сврху таквог опорезивања, сматрати периодом пребивалишта односно променом пребивалишта или боравишта. Припадници снага или цивилне компоненте ће, у Држави примаоцу, бити изузети од плаћања пореза на плату и остала примања која им као припадницима тих снага даје Држава пошљалац, као од пореза на покретности које се налазе у Држави примаоцу искључиво због привременог боравка припадника.

2. Ни једна одредба овог члана неће спречити опорезивање припадника снага или цивилне компоненте по питању сваке профитабилне делатности, осим његовог запослења као припадника, у коју се може укључити у Држави примаоцу и, осим у вези са његовом платом, осталим примањима и покретностима из става 1, ни једна одредба овога члана неће спречити плаћање пореза на које је сваки припадник обавезан према закону те Државе, чак и ако се сматра да има пребивалиште или боравиште изван њене територије.

3. Ни једна одредба овога члана неће се примењивати на „царине” дефинисане у члану XI ставу 12.

4. За потребе овог члана израз „припадник снага” неће обухватати лица која су држављани Државе примаоца.

Члан XI

1. Осим ако овим споразумом није изричито другачије прописано, припадници снага или цивилне компоненте као и њихова издржавана лица подлежу законима и прописима које спроводе царински органи Државе примаоца. Конкретно, царински органи Државе примаоца имају право, у оквиру општих правила утврђених законима и прописима Државе примаоца, да претресају припаднике снага или цивилне компоненте и њихова издржавана лица, да

прегледају њихов пртљаг и возила, и да заплене предмете у складу са тим законима и прописима.

2.

а. Привремени увоз и поновни извоз службених возила снага или цивилне компоненте којима они располажу биће одобрен без обавезе плаћања царине по давању на увид дозволе за привремени увоз возила у облику приказаном у апендиксу овог споразума.

б. Привремени увоз возила снага и цивилне компоненте без права располагања руководиће се ставом 4. овога члана, а на поновни извоз ће се примењивати став 8.

ц. Службена возила снага или цивилне компоненте биће изузета од плаћања пореза за употребу возила на путевима.

3. Званично запечаћени службени документи не подлежу царинској контроли. Када курири, без обзира на њихов статус, носе такве документе, морају поседовати лични налог за пренос издато у складу са ставом 2. б. члана III. У налогу за пренос биће назначен број пошиљки и потврда да оне садрже само службене документе.

4. Снаге могу без плаћања царинских дажбина увести опрему и разумну количину залиха, намирница и друге робе за искључиву употребу снага и, у случајевима када Држава прималац то допусти, за потребе цивилне компоненте и издржаваних лица. За бесцарински увоз потребно је положити сертификат у канцеларији царине на месту уласка у државу, заједно са договореном царинском документацијом у облику који договоре Држава прималац и Држава пошиљалац, с потписом особе коју Државе пошиљалац овласти у ту сврху. Подаци о особи овлашћеној да потпише сертификат као и узорци потписа и печата који ће се користити биће достављени царинској управи Државе примаоца.

5. Припадник снага или цивилне компоненте може, приликом првог доласка ради преузимања дужности у Држави примаоцу или приликом првог доласка издржаваног лица које ће му се придружити, током трајања те дужности, увести своју имовину и намештај без плаћања царине.

6. Припадници снага или цивилне компоненте могу без плаћања царине привремено увести властита моторна возила за личну употребу или употребу својих издржаваних лица. Овим чланом се не прописује обавеза плаћања такси за употребу путева за приватна возила.

7. Сваки увоз од стране надлежних органа снага који није искључиво за потребе снага или цивилне компоненте, као и увоз, осим оног наведеног у ставу 5. и 6. овог члана, који изврше припадници снага или цивилне компоненте неће, ни из ког разлога, уживати право на изузеће од плаћања царине или других услова.

8. Роба која је у складу са ставовима 2. б, 4, 5. или 6. увезена без плаћања царине:

а. може се поновно извозити без плаћања царине, под условом да се канцеларији царине ако је роба увезена у складу са ставом 4, приложи сертификат издат у складу с тим ставом; међутим, органи царине могу потврдити да је роба која се поновно извози истоветна оној описаној у сертификату, ако она постоји, и да је увезена под условима утврђеним у ставовима 2. б, 4, 5. или 6.

б. не сме се продавати ни поклонити у Држави примаоцу; међутим, у одређеним случајевима то може бити одобрено, под условима које одреде надлежни органи Државе примаоца (нпр. плаћање царина и пореза у складу са захтевима контроле трговине и размене).

9. Роба купљена у Држави примаоцу се може из ње извозити искључиво у складу са прописима који су на снази у Држави примаоцу.

10. Царински органи ће одобрити редовним јединицама и формацијама посебне аранжмане за прелазак границе, под условом да о томе буду благовремено обавештени.

11. Држава прималац ће успоставити посебне аранжмане како би гориво, уље и мазива за потребе службених возила, ваздухоплова и пловила снага или цивилне компоненте могли бити испоручени без плаћања царинских дажбина и пореза.

12. У ставовима 1–10. овога члана: „царина” означава царинске дажбине и све друге дажбине и порезе који се плаћају при увозу и извозу, осим намета и пореза који се искључиво односе на плаћање пружених услуга;

„увоз” означава изношење робе из царинских складишта или сталног царинског надзора, под условом да роба није узгајана, произведена или израђена у Држави примаоцу.

13. Одредбе овога члана ће се примењивати на робу не само приликом увоза или извоза из Државе примаоца, већ и када је она у транзиту кроз територију уговорне стране, и за ту сврху назив „Држава прималац” у овом члану обухвата и сваку уговорну страну кроз чију територију роба пролази у транзиту.

Члан XII

1. Царински или финансијски надлежни органи Државе примаоца могу, као услов за одобрење било ког царинског или финансијског изузећа или повластице предвиђених овим споразумом, затражити да се испуне услови које сматрају неопходним за спречавање злоупотребе.

2. Ти надлежни органи могу одбити свако изузеће предвиђено овим споразумом по питању увоза у Државу примаоца производа који су узгајани, произведени или израђени у тој држави, а који су из ње извезени без плаћања или на основу повраћаја пореза или дажбина којима иначе подлеже сваки осим таквог извоза. Роба изнета из царинских складишта сматраће се увезеном ако се сматрала извезеном због разлога њеног чувања у складишту.

Члан XIII

1. У циљу спречавања кршења одредби царинских и финансијских закона, надлежни органи Државе примаоца и Државе пошиљаоца ће помагати једна другој приликом вођења истраге и прикупљања доказа.

2. Надлежни органи снага ће пружити сву могућу помоћ како би се осигурало да сви предмети који подлежу заплени од стране или у име царинских или финансијских надлежних органа Државе примаоца буду предати органима.

3. Надлежни органи снага ће пружити сву могућу помоћ како би се осигурало плаћање царина, пореза и казни које припадници снага, цивилне компоненте односно њихова издржавана лица чланови треба да плате.

4. Службена возила и предмети у власништву снага или цивилне компоненте, а не у власништву припадника таквих снага или цивилне компоненте, које заплене надлежни органи Државе примаоца због повреде њених царинских или финансијских закона или прописа биће предати одговарајућим надлежним органима тих снага.

Члан XIV

1. На снаге, цивилну компоненту и њихове припаднике, као и на њихова издржавана лица, примењиваће се девизни прописи Државе пошиљаоца као и прописи Државе примаоца.

2. Надлежни органи за девизне прописе Државе пошиљаоца и Државе примаоца могу донети посебне прописе који ће се примењивати на снаге или цивилну компоненту или њихове припаднике као и на њихова издржавана лица.

Члан XV

1. У складу са ставом 2. овог члана, овај споразум ће остати на снази у случају непријатељстава на која се примењује Северноатлантски уговор, осим што се одредбе за решавање потраживања из ставова 2. и 5. члана VIII неће примењивати на ратну штету, и што ће одредбе споразума, а посебно чланова III и VII, одмах размотрити и преиспитати укључене уговорне стране које се могу споразумети о жељеним изменама које се односе на примену одредби Споразума.

2. У случају таквих непријатељстава свака од уговорних страна има право, ако у року од 60 дана о томе обавести друге уговорне стране, да суспендује примену било које одредбе овога споразума које се на њу односе. У случају коришћења овог права, уговорне стране ће се одмах консултовати у циљу договора о изради одговарајућих одредби које ће заменити суспендоване одредбе.

Члан XVI

Сви спорови између уговорних страна у вези са тумачењем или применом овог споразума решаваће се преговорима и без обраћања спољним судским органима. Осим ако то одредбом овог споразума није изричито другачије прописано, спорови који се не могу решити директним преговорима, проследиће се Северноатлантском савету.

Члан XVII

Свака уговорна страна може у свако доба тражити измену било ког члана овог споразума. Захтев се упућује Северноатлантском савету.

Члан XVIII

1. Овај споразум ће бити ратификован а инструменти ратификације ће бити депоновани у најкраћем могућем року при Влади Сједињених Америчких Држава, која ће све државе потписнице обавестити о датуму депоновања.

2. За четири државе потписнице овај споразум ступа на снагу тридесет дана пошто депонују своје инструменте ратификације. За сваку следећу државу потписницу Споразум ступа на снагу тридесет дана од дана депоновања свог инструмента ратификације.

3. Након ступања на снагу овај споразум ће, у зависности од одобрења Северноатлантског савета и услова које Савет може поставити, бити отворен за приступање свакој држави која приступи Северноатлантском уговору. Приступање ће се извршити депоновањем инструмента приступања при Влади Сједињених Америчких Држава, која ће о датуму депоновања обавестити сваку државу потписницу и државу која му је приступила. За државу за коју је извршено депоновање инструмента приступања, Споразум ступа на снагу тридесет дана од дана депоновања тог инструмента.

Члан XIX

1. Овај споразум може отказати свака уговорна страна по истеку рока од четири године од дана када Споразум ступи на снагу.

2. Отказ овога споразума од стране уговорне стране ће бити извршен писаним обавештењем које ће уговорна страна упутити Влади Сједињених Америчких Држава, која ће обавестити остале уговорне стране о сваком таквом обавештењу и датуму пријема.

3. Отказ ступа на снагу годину дана пошто Влада Сједињених Америчких Држава прими обавештење. По истеку рока од године дана Споразум престаје да важи за уговорну страну која га је отказала, али и даље остаје на снази за остале уговорне стране.

Члан XX

1. У зависности од одредби ст. 2. и 3. овог члана, овај споразум ће се примењивати само на матичној државној територији уговорне стране.

2. Међутим, свака држава може у тренутку депоновања инструмента ратификације или приступања, односно накнадно, изјавити путем обавештења Влади Сједињених Америчких Држава да ће се овај споразум проширити (у складу са, уколико држава која даје изјаву сматра то неопходним, закључивањем посебних споразума између те државе и сваке од Држава пошиљалаца на које се споразум односи) на све или неке од територија за чије је међународне односе одговорна на подручју Северноатлантског уговора. Овај споразум ће се проширити на наведену територију или територије тридесет дана након што Влада Сједињених Америчких Држава прими обавештење или тридесет дана од дана закључења

посебног споразума, ако је то потребно, односно од дана ступања на снагу у складу с чланом XVIII, зависно од тога који је датум каснији.

3. Држава која је дала изјаву, у складу са ставом 2. овога члана, о проширењу овог споразума на било које подручје за чије је међународне односе одговорна, може отказати Споразум за то подручје према одредбама члана XIX.

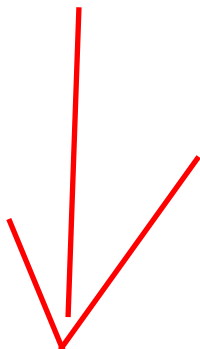
Потврђујући горе наведено, доле потписани опуномоћеници потписали су овај споразум.

Сачињено у Лондону, 19. јуна 1951. године, на енглеском и француском језику, при чему су оба текста једнаке важности, у једном оригиналном примерку који ће бити депонован у архиви Владе Сједињених Америчких Држава. Влада Сједињених Америчких Држава ће доставити оверене копије Споразума свим државама потписницама или онима које му приступају.

Члан 4.

Наредни додатни протокол из члана 1. овог закона, упућује на примену Протокола о статусу међународних војних штабова успостављених у складу са Северноатлантским уговором, који је сачињен у Паризу, 28. августа 1952. године.

Објављује се Протокол из става 1. овог члана, који у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик гласи:

Protocol
on the Status of International Military Headquarters set up pursuant to the
North Atlantic Treaty

The parties to the North Atlantic Treaty signed in Washington on 4th April, 1949, Considering that international military Headquarters may be established in their territories, by separate arrangement, under the North Atlantic Treaty, and Desiring to define the status of such Headquarters and of the personnel thereof within the North Atlantic Treaty area,

Have agreed to the present Protocol to the Agreement signed in London on 19th June, 1951, regarding the Status of their Forces:

Article I

In the present Protocol the expression

- a. 'the Agreement' means the Agreement signed in London on 19th June, 1951, by the Parties to the North Atlantic Treaty regarding the status of their Forces;
- b. 'Supreme Headquarters' means Supreme Headquarters Allied Powers in Europe, Headquarters of the Supreme Allied Commander Atlantic and any equivalent international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty;
- c. 'Allied Headquarters' means any Supreme Headquarters and any international military Headquarters set up pursuant to the North Atlantic Treaty which is immediately subordinate to a Supreme Headquarters;
- d. 'North Atlantic Council' means the Council established by Article IX of the North Atlantic Treaty or any of its subsidiary bodies authorised to act on its behalf.

Article II

Subject to the following provisions of this Protocol, the Agreement shall apply to Allied Headquarters in the territory of a Party to the present Protocol in the North Atlantic Treaty area, and to the military and civilian personnel of such Headquarters and their dependents included in the definitions in sub-paragraphs a., b. and c. of paragraph 1 of Article III of this Protocol, when such personnel are present in any such territory in connection with their official duties or, in the case of dependents, the official duties of their spouse or parent.

Article III

1. For the purpose of applying the Agreement to an Allied Headquarters the expressions 'force', 'civilian component' and 'dependent', wherever they occur in the Agreement shall have the meanings set out below:

- a. 'force' means the personnel attached to the Allied Headquarters who belong to the land, sea or air armed services of any Party to the North Atlantic Treaty;
- b. 'civilian component' means civilian personnel who are not stateless persons, nor nationals of any State which is not a Party to the Treaty, nor nationals of, nor ordinarily resident in the receiving State, and who are (i) attached to the Allied Headquarters and in the employ of an armed service of a Party to the North Atlantic Treaty or (ii) in such categories of civilian personnel in the employ of the Allied Headquarters as the North Atlantic Council shall decide;

- c. 'dependent' means the spouse of a member of a force or civilian component, as defined in sub-paragraphs a. and b. of this paragraph, or a child of such member depending on him or her support.

2. An Allied Headquarters shall be considered to be a force for the purposes of Article II, paragraph 2 of Article V, paragraph 10 of Article VII, paragraphs 2,3,4,7 and 8 of Article IX, and Article XIII, of the Agreement.

Article IV

The rights and obligations which the Agreement gives to or imposes upon the sending State or its authorities in respect of its forces or their civilian components or dependents shall, in respect of an Allied Headquarters and its personnel and their dependents to whom the Agreement applies in accordance with Article II of the present Protocol, be vested in or attached to the appropriate Supreme Headquarters and the authorities responsible under it, except that:

- a. the right which is given by Article VII of the Agreement to the military authorities of the sending State to exercise criminal and disciplinary jurisdiction shall be vested in the military authorities of the State, if any, to whose military law the person concerned is subject;
- b. the obligations imposed upon the sending state or its authorities by Article II, paragraph 4 of Article III, paragraphs 5 a. and 6 a. of Article VII paragraphs 9 and 10 of Article VIII, and Article XIII, of the Agreement , shall attach both to the Allied Headquarters and to any State whose armed service, or any member or employee of whose armed service, or the dependent of such member or employee, is concerned;
- c. for the purposes of paragraphs 2 a. and 5 of Article III, and Article XIV, of the Agreement the sending State shall be, in the case of members of a force and their dependents, the State to whose armed service the member belongs, or, in the case of members of a civilian component and their dependents, the State, if any, by whose armed service the member is employed;
- d. the obligations imposed on the sending State by virtue of paragraphs 6 and 7 of Article VIII of the Agreement shall attach to the State to whose armed service the person belongs whose act or omission has given rise to the claim or, in the case of a member of a civilian component, to the State by whose armed service he is employed or, if there is no such State, to the Allied Headquarters of which the person concerned is a member.

Both the State, if any, to which obligations attach under this paragraph and the Allied Headquarters concerned shall have the rights of the sending State in connection with the appointment of an arbitrator under paragraph 8 of Article VIII.

Article V

Every member of an Allied Headquarters shall have a personal identity card issued by the Headquarters showing names, date and place of birth, nationality, rank or grade, number (if any), photograph and period of validity. This card must be presented on demand.

Article VI

1. The obligations to waive claims imposed on the Contracting Parties by Article VIII of the Agreement shall attach both to the Allied Headquarters and to any Party to this Protocol concerned.
2. For the purposes of paragraphs 1 and 2 of Article VIII of the Agreement,
  - a. property owned by an Allied Headquarters or by a Party to this Protocol and used by an Allied Headquarters shall be deemed to be property owned by a Contracting Party and used by its armed services;
  - b. damage caused by a member of a force or civilian component as defined in paragraph 1 of Article III of this Protocol or by any other employee of an Allied Headquarters shall be deemed to be damage caused by a member or employee of the armed services of a Contracting Party;
  - c. the definition of the expression 'owned by a Contracting Party' in paragraph 3 of Article VIII shall apply in respect of an Allied Headquarters.
3. The claims to which paragraph 5 of Article VIII of the Agreement applies shall include claims (other than contractual claims and claims to which paragraphs 6 or 7 of that Article apply) arising out of acts or omissions of any employees of an Allied Headquarters, or out of any other act, omission or occurrence for which an Allied Headquarters, or out of any other act, omissions or occurrence for which an Allied Headquarters is legally responsible, and causing in the territory of a receiving State to third parties, other than any of the Parties to this Protocol.

Article VII

1. The exemption from taxation accorded under Article X of the Agreement to members of a force or civilian component in respect of their salaries and emoluments shall apply, as regards personnel of an Allied Headquarters within the definitions in paragraph 1 a. and b. (i) of Article 3 of this Protocol, to salaries and emoluments paid to them as such personnel by the armed service to which they belong or by which they are employed, except that this paragraph shall not exempt any such member or employee from taxation imposed by a State of which he is a national.
2. Employees of an Allied Headquarters of categories agreed by the North Atlantic Council shall be exempted from taxation on the salaries and emoluments paid to them by the Allied Headquarters in their capacity as such employees. Any Party to the present Protocol may, however, conclude an arrangement with the Allied Headquarters whereby such Party will employ and assign to the Allied Headquarters all of its nationals (except, if such Party so desires, any not ordinarily resident within its territory) who are to serve on the staff of the Allied Headquarters and pay the salaries and emoluments of such persons from its own funds, at a scale fixed by it. The salaries and emoluments so paid may be taxed by the Party concerned but shall be exempted from taxation by any other Party. If such an arrangement is entered into by any Party to the present Protocol and is subsequently modified or terminated, Parties to the present Protocol shall no longer be bound under the first sentence of this paragraph to exempt from taxation the salaries and emoluments paid to their nationals.

Article VIII

1. For the purpose of facilitating the establishment, construction, maintenance and operation of Allied Headquarters, these Headquarters shall be relieved, so far as practicable, from duties and taxes, affecting expenditures by them in the interest of common defence and for their official and exclusive benefit, and each Party to the present Protocol shall enter into negotiations with any Allied Headquarters operating in its territory for the purpose of concluding an agreement to give effect to this provision.
2. An Allied Headquarters shall have the rights granted to a force under Article XI of the Agreement subject to the same conditions.
3. The provisions in paragraphs 5 and 6 of Article XI of the Agreement shall not apply to nationals of the receiving States, unless such nationals belong to the armed services of a Party to this Protocol other than the receiving State.
4. The expression 'duties and taxes' in this Article does not include charges for services rendered.

Article IX

Except in so far as the North Atlantic Council may decide otherwise,

- a. any assets acquired from the international funds of an Allied Headquarters under its capital budget and no longer required by the Headquarters shall be disposed of under arrangements approved by the North Atlantic Council and the proceeds shall be distributed among or credited to the Parties to the North Atlantic Treaty in the proportions in which they have contributed to the capital costs of the Headquarters. The receiving State shall have the prior right to acquire any immovable property so disposed of in its territory provided that it offers terms no less favourable than those offered by any third party;
- b. any land, buildings or fixed installations provided for the use of an Allied Headquarters by the receiving State without charge to the Headquarters (other than a nominal charge) and no longer required by the Headquarters shall be handed back to the receiving State, and any increase or loss in the value of the property provided by the receiving State resulting from its use by the Headquarters shall be determined by the North Atlantic Council (taking into consideration any applicable law of the receiving State) and distributed among or credited or debited to the Parties to the North Atlantic Treaty in the proportions in which they have contributed to the capital costs of the Headquarters.

Article X

Each Supreme Headquarters shall possess juridical personality; it shall have the capacity to conclude contracts and to acquire and dispose of property. The receiving State may, however, make the exercise of such capacity subject to special arrangements between it and the Supreme Headquarters or any subordinate Allied Headquarters acting on behalf of the Supreme Headquarters.

Article XI

1. Subject to the provisions of Article VIII of the Agreement, a Supreme Headquarters may engage in legal proceedings as claimant or defendant. However, the receiving State and the Supreme Headquarters or any subordinate Allied Headquarters authorized by it may agree that the receiving State shall act on behalf of the Supreme Headquarters in any legal proceedings to which that Headquarters is a party before the courts of the receiving State.
2. No measure of execution or measure directed to the seizure or attachment of its property or funds shall be taken against any Allied Headquarters, except for the purposes of paragraph 6 a. of Article VII and Article XIII of the Agreement.

Article XII

1. To enable it to operate its international budget, an Allied Headquarters may hold currency of any kind and operate accounts in any currency
2. The Parties to the present Protocol shall, at the request of an Allied Headquarters, facilitate transfers of the funds of such Headquarters from one country to another and the conversion of any currency held by an Allied Headquarters into any other currency, when necessary to meet the requirements of any Allied Headquarters.

Article XIII

The archives and other official documents of an Allied Headquarters kept in premises used by those Headquarters or in the possession of any properly authorized member of the Headquarters shall be inviolable, unless the Headquarters has waived this immunity. The Headquarters shall, at the request of the receiving State and in the presence of a representative of that State, verify the nature of any documents to confirm that they are entitled to immunity under this Article.

Article XIV

1. The whole or any part of the present Protocol or of the Agreement may be applied, by decision of the North Atlantic Council, to any international military Headquarters or organization (not included in the definitions in paragraphs b. and c. of Article I of this Protocol) which is established pursuant to the North Atlantic Treaty.
2. When the European Defence Community comes into being, the present Protocol may be applied to the personnel of the European Defence Forces attached to an Allied Headquarters and their dependents at such time and in such manner as may be determined by the North Atlantic Council

Article XV

All differences between the Parties to the present Protocol or between any such Parties and any Allied Headquarters relating to the interpretation or application of the Protocol shall be settled by negotiation between the parties in dispute without recourse to any outside jurisdiction. Except where express provision is made to the contrary in the present Protocol or in the Agreement, differences which cannot be settled by direct negotiation shall be referred to the North Atlantic Council.

Article XVI

1. Articles XV and XVII to XX of the Agreement shall apply as regards the present Protocol as if they were an integral part thereof, but so that the Protocol may be reviewed, suspended, ratified, acceded to, denounced or extended in accordance with those provisions independently from the Agreement.

2. The present Protocol may be supplemented by bilateral agreement between the receiving State and a Supreme Headquarters, and the authorities of a receiving State and a Supreme Headquarters may agree to give effect, by administrative means in advance of ratification, to any provisions of this Protocol or of the Agreement as applied by it.

In witness whereof the undersigned Plenipotentiaries have signed the present Protocol. Done in Paris this 28th day of August 1952, in the English and French languages, both texts being equally authoritative, in a single original which shall be deposited in the archives of the Government of the United States of America. The Government of the United States of America shall transmit certified copies thereof to all the signatory and acceding States.

Протокол
о статусу међународних војних штабова успостављених у складу са
Северноатлантским уговором

Државе чланице Северноатлантског уговора потписаног у Вашингтону 4. априла 1949. године,

Узимајући у обзир да међународни војни штабови могу бити успостављени на њиховим територијама, на основу посебног аранжмана и у складу са Северноатлантским уговором, и

У жељи да дефинишу статус таквих штабова и њиховог особља у оквиру области примене Северноатлантског уговора,

Сагласили су се са овим протоколом Споразума потписаног у Лондону 19. јуна 1951. године у вези са статусом њихових снага.

Члан I

У овом протоколу израз

- а. „Споразум” значи Споразум потписан у Лондону 19. јуна 1951. године од стране држава чланица Северноатлантског уговора у вези са статусом њихових снага;
- б. „Врховни штаб” значи Врховни штаб савезничких снага у Европи, Штаб врховног команданта савезничких снага за Атлантик и сваки еквивалентни међународни војни штаб успостављен у складу са Северноатлантским уговором;
- в. „Штаб савезничких снага” значи врховни штаб и сваки међународни војни штаб успостављен у складу са Северноатлантским уговором који је директно подређен Врховном штабу;
- г. „Северноатлантски савет” значи Савет успостављен на основу члана IX Северноатлантског уговора или неко од његових помоћних тела овлашћено да делује у његово име.

Члан II

На основу следећих одредби овог протокола, Споразум ће се примењивати на Штаб савезничких снага на територији државе чланице овог протокола у области примене Северноатлантског уговора, као и на војно и цивилно особље тог штаба и њихова издржавана лица обухваћена дефиницијом у члану III, став 1, подставови а, б. и в. овог протокола, када се такво особље налази на тој територији због вршења њихових званичних дужности или, у случају издржаваних лица, због вршења званичних дужности њихових супружника односно родитеља.

Члан III

1. За потребе примене Споразума на Штаб савезничких снага, изрази „снаге”, „цивилна компонента” и „издржавано лице”, где год да се појаве у Споразуму имаће значење дефинисано у наставку текста:
  - а. „снаге” означава особље привремено придодато Штабу савезничких снага које припада копненом, поморском и ваздухопловном виду оружаних снага сваке државе чланице Северноатлантског уговора;
  - б. „цивилна компонента” означава цивилно особље које не чине особе без држављанства, нити држављани земље која није држава чланица Северноатлантског уговора, нити држављани или резиденти државе примаоца,

и који су (i) придружени Штабу савезничких снага а запослени су у видовима те државе чланице Северноатлантског уговора или (ii) такве категорије цивилног особља које је запослено у Штабу савезничких снага у складу са одлуком Северноатлантског савета;

- в. „Издржавано лице” означава супружника припадника снага или цивилне компоненте, као што је дефинисано у подставовима а. и б. овог протокола, или дете таквог припадника које он издржава.

2. Штаб савезничких снага ће се сматрати снагама за потребе члана II, члана V став 2, члана VII става 10, члана IX ставови 2, 3, 4, 7 и 8 и члана XIII Споразума.

Члан IV

Права и обавезе које Споразум гарантује или намеће држави пошиљаоцу или њеним надлежним органима у погледу њихових снага или њихове цивилне компоненте односно издржаваних лица ће, у односу на Штаб савезничких снага и његово особље и њихова издржавана лица, на која се Споразум примењује у складу са чланом II овог протокола, бити дата или придодата Врховном штабу или његовим надлежним органима, осим што:

- а. ће право на кривичну и дисциплинску јурисдикцију које је на основу члана VII Споразума дато војним органима Стране пошиљаоца, бити дато војним органима државе, уколико их има, чијем војном закону подлеже дотична особа;
- б. ће обавезе наметнуте држави пошиљаоцу или њеним органима према члану II, члану III став 4, члану VII ставови 5а. и 6а., члану VIII ставови 9. и 10, и члану XIII Споразума, бити придодате и Штабу савезничких снага и свакој држави чије оружане снаге или чији припадник односно запослени у оружаним снагама или издржавано лице таквог припадника или запосленог су у питању;
- в. за потребе члана III ставови 2а. и 5. и члана XIV Споразума, држава пошиљалац ће бити, у случају припадника снага и њихових издржаваних лица, држава чијим оружаним снагама припадник припада или, у случају припадника цивилне компоненте и њихових издржаваних лица, држава, уколико постоји, у чијим је оружаним снагама припадник запослен;
- г. обавезе наметнуте држави пошиљаоцу на основу члана VIII ст. 6. и 7. Споразума, придодаће се држави чијим оружаним снагама особа припада а чији је поступак или пропуст проузроковао потраживања или, у случају припадника цивилне компоненте, држави у чијим је оружаним снагама то лице запослено или, уколико таква држава не постоји, Штабу савезничких снага чији је дотична особа припадник.

И држава, уколико постоји, којој се према овом протоколу придодају обавезе и дотични Штаб савезничких снага, имаће права државе пошиљаоца која се односе на именовање арбитра у складу са чланом VIII став 8.

Члан V

Сваки припадник Штаба савезничких снага имаће личну идентификациону карту коју издаје Штаб а на којој је име, датум и место рођења, националност, чин или ниво, број (ако га има), фотографија и период важења. Ова карта се мора показати на захтев.

Члан VI

1. Обавезе одрицања од одштетних захтева које су наметнуте уговорним странама на основу члана VIII Споразума биће наметнуте и Штабу савезничких снага и свакој заинтересованој држави чланици овог протокола.
2. За потребе члана VIII ст. 1. и 2. Споразума,

- а. имовина у власништву Штаба савезничких снага или државе чланице овог протокола а коју користи Штаб савезничких снага, сматраће се власништвом уговорне стране коју користе њене оружане снаге;
- б. штета коју нанесе припадник снага или цивилне компоненте као што је дефинисано у члану III став 1 овог протокола сматраће се штетом коју је проузроковао припадник или запослени оружаних снага уговорне стране;
- в. дефиниција израза „у власништву уговорне стране” у члану VIII став 3 примењиваће се на Штаб савезничких снага.

3. Одштетни захтеви на које се примењује члан VIII став 5. Споразума обухватаће одштетне захтеве (осим уговорних одштетних захтева и захтева на који се примењују ст. 6. и 7. тог члана) који настану услед поступака или пропуста било којег запосленог у Штабу савезничких снага. или услед неког другог поступка, пропуста или догађаја за које је Штаб савезничких снага правно надлежан и који се догодио на територији државе примаоца трећој страни која није држава чланица овог протокола.

Члан VII

1. Изузеће од плаћања пореза усаглашено чланом X Споразума за припаднике снага или цивилне компоненте у погледу њихових плата и доходака примењиваће се, у погледу особља Штаба савезничких снага у оквиру дефиниција члана III ставови 1а. и б. (i) овог протокола, на плате и дохотке које том особљу исплаћују оружане снаге којима они припадају или које су их запослиле, осим што овај став не изузима од плаћања пореза сваког припадника или запосленог које намеће држава чији је држављанин.
2. Категорије запослених Штаба савезничких снага које Северноатлантски савет одобри биће ослобођени плаћања пореза на плате и дохотке које им Штаб савезничких снага уплати у њиховом својству таквих запослених. Свака држава чланица овог протокола међутим, може закључити аранжман са Штабом савезничких снага према којем ће таква држава чланица ангажовати и доделити Штабу савезничких снага све своје држављане (осим, ако та држава чланица посебно не жели, лица без сталног боравишта на њеној територији) који ће служити као особље Штаба савезничких снага и исплаћивати плате и дохотке тим лицима из сопствених фондова према утврђеној табели. Тако исплаћене плате и дохоци дотична држава чланица може опорезовати али ће бити изузети од плаћања пореза било којој другој држави чланици. Уколико држава чланица овог протокола закључи такав аранжман и он се накнадно измени или откаже, државе чланице овог протокола неће више бити обавезане првом реченицом овог става о изузећу од плаћања пореза на плате и дохотке исплаћене својим држављанима.

Члан VIII

1. Ради олакшавања успостављања, изградње, одржавања и рада Штаба савезничких снага, ови штабови ће бити ослобођени, у мери у којој је то изводиво, царинских дажбина и пореза који се односе на њихове трошкове у интересу заједничке одбране и за њихову званичну и искључиву добробит и свака држава чланица овог протокола започеће преговоре са сваким Штабом савезничких снага на својој територији ради закључивања аранжмана којим ће се спровести ова одредба.
2. Штаб савезничких снага уживаће права која се дају снагама према члану XI Споразума под истим условима.
3. Одредбе члана XI ст. 5. и 6. Споразума неће се примењивати на држављане држава прималаца осим ако ти држављани не припадају оружаним снагама државе чланице овог протокола која није држава прималац.
4. Израз „царинске дажбине и порези” из овог члана не обухвата намете за пружене услуге.

Члан IX

Осим ако Северноатлантски савет не одлучи другачије,

- а. сва имовина набављена из међународних фондова Штаба савезничких снага у оквиру његовог капиталног буџета и која више није потребна Штабу савезничких снага биће расходована према аранжманима одобреним од стране Северноатлантског савета и приход ће бити расподељен или поверен државама чланицама Северноатлантског уговора у сразмери у којој су дале допринос за капиталне трошкове Штаба. Држава прималац ће имати приоритет приликом стицања тако расходоване непокретне имовине на својој територији под условом да понуди услове који нису неповољнији од оних које понуди нека трећа страна;
- б. сва земља, зграде или фиксне инсталације које држава прималац бесплатно да на употребу Штабу савезничких снага (осим номиналних трошкова) и које више нису потребне Штабу биће враћене држави примаоцу и Северноатлантски савет ће утврдити (узимајући у обзир сваки важећи закон државе примаоца) свако повећање или смањење вредности имовине коју пружи држава прималац настало услед коришћења од стране Штаба које ће бити расподељено, поверено или стављено на терет државама чланицама Северноатлантског уговора у сразмери у којој су дале допринос за капиталне трошкове Штаба.

Члан X

Сваки Врховни штаб ће имати статус правног лица; имаће овлашћење да закључује уговоре, набавља и продаје имовину. Међутим, држава прималац може користити то овлашћење у складу са посебним аранжманима између ње и Врховног штаба или другог подређеног Штаба савезничких снага који делује у име Врховног штаба.

Члан XI

1. У складу са одредбама члана VIII Споразума, Врховни штаб се може укључити у правни поступак као тужилац или оптужени. Међутим, држава прималац и Врховни штаб или неки подређени овлашћени Штаб савезничких снага могу пристати да држава прималац делује у име Врховног штаба у сваком правном поступку у којем је Штаб једна од страна на суду државе примаоца.
2. Неће се предузети ни једна извршна мера или мера усмерена ка заплени или преузимања имовине или средстава било ког Штаба савезничких снага осим за потребе члана VII став ба. и члана XIII Споразума.

Члан XII

1. Да би се Штабу савезничких снага омогућило управљање својим међународним буџетом, он може користити било коју валуту и управљати рачунима у било којој валути.
2. Државе чланице овог протокола ће по захтеву Штаба савезничких снага олакшати трансфер средстава тог Штаба из једне земље у другу као и конверзију било које валуте у власништву Штаба савезничких снага у било коју другу валуту када је то неопходно да би се задовољили захтеви неког Штаба савезничких снага.

Члан XIII

Архива и други званични документи Штаба савезничких снага који се чувају у просторијама које тај Штаб користи или су у власништву било ког прописно овлашћеног припадника Штаба биће неповредиви осим ако Штаб одбије њихов имунитет. Штаб ће по захтеву државе примаоца и у присуству представника те државе, проверити природу сваког документа ради потврде да подлежу имунитету у складу са овим чланом.

Члан XIV

1. По одлуци Северноатлантског савета, овај протокол се може у целости или делимично применити на било који међународни војни штаб или организацију (који нису обухваћени дефиницијама у члану I ставови б. и в. овог протокола) који се успоставе у складу са Северноатлантским уговором.
2. По успостављању Европска одбрамбене заједнице, овај протокол се може примењивати на особље европских одбрамбених снага које је придодато Штабу савезничких снага и на њихова издржавана лица у време и на начин које утврди Северноатлантски савет.

Члан XV

Сва спорна питања између држава чланица овог протокола или између једне државе чланице и неког Штаба савезничких снага која се односе на тумачење и примену Протокола, решаваће се преговорима између страна у спору без предавања у надлежност неком другом правном телу. Осим ако постоји изричита одредба у овом протоколу или у Споразуму да се поступи другачије, спорови који се не могу решити директним преговорима, предаће се у надлежност Северноатлантском савету.

Члан XVI

1. Чланови XV и од XVII до XX Споразума примењиваће се у погледу овог протокола као да су његов интегрални део али тако да се Протокол може ревидирати, суспендовати, ратификовати, да се њему може приступити, да се може оспорити или продужити у складу са тим одредбама независно од Споразума.
2. Овај протокол се може допунити уз билатералну сагласност Државе примаоца и Врховног штаба, а надлежни органи Државе примаоца и Врховни штаб се могу договорити да административним путем пре ратификације примене све одредбе овог протокола или Споразума како је њима прописано.

Као потврду тога доле потписани пуномоћници потписали су овај протокол. Сачињено у Паризу, 28. дана августа 1952. године на енглеском и француском језику при чему су оба текста једнаке важности, у једном примерку који ће бити депонован у архиви Владе Сједињених Америчких Држава. Влада Сједињених Америчких Држава ће доставити оверене копије документа свим потписницама и државама које му приступају.

Члан 5.

Резерве Републике Србије на Споразум између страна Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, гласе:

Прихватање јурисдикције војних органа Државе пошilhaоца у складу са чланом VII Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, у случају Републике Србије не може се применити на вршење јурисдикције судова Државе пошilhaоца на територији Републике Србије.

Република Србија ће предати припаднике снага, односно цивилне компоненте или њихова издржавана лица властима Државе пошilhaоца у складу са чланом VII став 5. тачка а. Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, под условом да Држава пошilhaоца неће изрећи смртну казну приликом вршења кривичне јурисдикције у складу са одредбама наведеног члана.

Члан 6.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије - Међународни уговори”.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

1. Уставни основ за доношење Закона

Уставни основ за доношење Закона о потврђивању Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, са Додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага и Наредним додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, садржан је у члану 99. став 1. тачка 4. Устава Републике Србије, којим је прописано да Народна скупштина потврђује међународне уговоре кад је законом предвиђена обавеза њиховог потврђивања.

2. Разлози за доношење Закона

Сарадња Републике Србије са НАТО реализује се под окриљем Програма „Партнерство за мир” и у складу са Резолуцијом Народне скупштине о заштити суверенитета, територијалног интегритета и уставног поретка од 26. децембра 2007. године.

Република Србија је позвана да приступи Програму „Партнерство за мир” на Самиту НАТО у Риги, крајем новембра 2006. године. Формалан пријем у овај програм обележен је потписивањем Оквирног документа од стране председника Републике Србије 14. децембра 2006. године у Бриселу, док је Презентациони документ предат септембра 2007. године. Овим документом предвиђена је сарадња Републике Србије са НАТО кроз скоро све успостављене механизме сарадње.

Поред Индивидуалног програма партнерства и Процеса планирања и прегледа, посебан облик сарадње Републике Србије са НАТО представља Група Србија-НАТО за реформу одбране, која је основана 2006. године ради обезбеђења подршке спровођењу реформи у систему одбране од стране Алијансе и држава које су њене чланице. Ова програмска иницијатива представља и оквир за изградњу потребних капацитета држава чланица Европске уније које нису уједно и чланице НАТО, у циљу активног учешћа у заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици Европске уније.

Такође, нови моменат у сарадњи Републике Србије и НАТО представља отварање Мисије при НАТО и Војног представништва у њеном саставу, као и све интензивнија сарадња са НАТО комитетима и радним групама.

С тим у вези, може се закључити да је сарадња Републике Србије са НАТО под окриљем Програма „Партнерство за мир” све интензивнија и садржајнија.

Споразум између Држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага (у даљем тексту: „СОФА ПЗМ”), који је сачињен у Бриселу, 19. јуна 1995. године, са два додатна протокола, представља примарни механизам дефинисања привилегија, ангажовања и имунитета припадника снага једне државе чланице Споразума на територији друге државе чланице Споразума.

Примена СОФА ПЗМ омогућава несметану војну сарадњу, а пре свега у погледу припреме и реализације војних вежби и изградње потребних капацитета за ангажовање у мултинационалним операцијама, ангажовања у појединим механизмима успостављеним под окриљем Програма „Партнерство

за мир”, као и транзита војних снага кроз територију држава потписница и обезбеђења потребне логистичке подршке од стране државе домаћина.

Приступање СОФА ПзМ представља један од приоритета Републике Србије у процесу ангажовања у Програму „Партнерство за мир”, управо из разлога што досадашња пракса указује да овај споразум, заједно са споразумом који се односи на безбедност информација, омогућава оптимални обим сарадње са НАТО усмерене на подршку реформи система одбране и достизање интероперабилности Војске Србије за ангажовање у мултинационалним операцијама.

Из разлога што Република Србија још увек не примењује овај споразум, Министарство одбране и Војска Србије се у досадашњем ангажовању у активностима у оквиру Програма „Партнерство за мир” суочавају са значајним потешкоћама приликом реализације појединих активности са државама чланицама НАТО и учесницама овог програма. То се посебно односи на ангажовање у Концепту оперативних способности, као незаобилазном механизму за изградњу способности декларисаних снага за учешће у мултинационалним операцијама. Наведени механизам интензивно користе све учеснице Програма „Партнерство за мир” које су чланице Европске уније, а нису уједно и НАТО чланице, ради припрема својих снага за активан допринос јачању европске заједничке безбедносне и одбрамбене политике. Такође, постојање СОФА ПзМ омогућава и постављење официра Војске Србије на позиције Штабних елемената партнерства, што представља значајан вид сарадње у оквиру наведеног програма.

С тим у вези, а сагласно тачки 2. Закључка Владе 05 Број: 337-8823/2012, од 6. децембра 2012. године, којом је прихваћен текст СОФА ПзМ са додатним протоколима и на основу тачке 1. Закључка Владе 05 Број: 337-9235/2013 од 8. новембра 2013. године, којим је министар одбране овлашћен да у име Републике Србије потпише наведени споразум, исти је потписан 27. јануара 2014. године.

Такође, тачком 3. Закључка Владе од 6. децембра 2012. године, Влада је прихватила резерве на члан VII Споразума између чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага. Напомињемо да су, сагласно тачки 4. тог закључка, резерве припремљене и током потписивања Споразума, предате депозитару (Влада Сједињених Америчких Држава).

3. Објашњење предложених решења

Одредбом члана 1. Предлога закона, предлаже се потврђивање Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, са Додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага и Наредним додатним протоколом Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, који је од стране Републике Србије, потписан у Вашингтону, 27. јануара 2014. године. Одредба члана 2. Предлога закона, садржи текст Споразума са Додатним протоколом и Наредним додатним протоколом, у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик.

С обзиром да се у члану I Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, позива на примену одредби Споразума између страна Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, сачињеног у Вашингтону

4. априла 1949. године, члан 3. Предлога закона, садржи текст тог споразума, у оригиналу на енглеском језику и у преводу на српски језик.

Имајући у виду да се Наредни додатни протокол Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора и осталих држава учесница у Партнерству за мир о статусу њихових снага, позива на Протокол о статусу међународних војних штабова успостављених у складу са Северноатлантским уговором, који је сачињен у Паризу, дана 28. августа 1952. године, члан 4. Предлога закона, садржи текст наведеног протокола.

Члан 5. Предлога закона, садржи резерве Републике Србије на члан VII Споразума између држава чланица Северноатлантског уговора о статусу њихових снага, које се односе на немогућност прихватања јурисдикције судова Државе пошљаоца на територији Републике Србије, као и посебно на одредбу члана VII став 5. тачка а. тог споразума, да ће Република Србија предати припаднике снага, односно цивилне компоненте или њихова издржавана лица властима Државе пошљаоца, под условом да Држава пошљалац неће изрећи смртну казну приликом вршења кривичне јурисдикције у складу са одредбама наведеног члана.

Одредба члана 6. Предлога закона, односи се на ступање Закона на снагу.

4. Оцена потребних финансијских средстава за спровођење Закона

У случају почетка примене овог закона у 2015. години, нису потребна финансијска средства за његову реализацију.

Финансијска средства потребна за реализацију овог закона у наредним годинама, зависе од степена и начина реализације и иста ће бити планирана у оквиру лимита који буду утврђени на разделу Министарства одбране.

5. Разлози за доношење Закона по хитном поступку

Доношењем наведеног закона по хитном поступку обезбедиће се коришћење механизма међународне војне сарадње кроз ефикасније спровођење процедуре неопходне за учешће на међународним вежбама у Републици Србији и у иностранству, несметано функционисање и подизање оперативних и функционалних способности Војске Србије заједничким ангажовањем са другим потписницама СОФА ПзМ у мултинационалним операцијама, као и испуњење међународних обавеза Републике Србије према Концепту оперативних способности, у циљу припрема сопствених снага за активан допринос јачању европске спољне и безбедносне политике, сарадње са чланицама Партнерства за мир усмерене на подршку система одбране и достизање интероперативности Војске Србије за омогућавање обуке једница страних армија у бази „Југ”.